

645
1970

חזקת מלכות ישראל

83680
№ 3 1970

სიბუღე ღაიძისა

ნახტი ნ. გუგუშვილი

3. იმერია სირაქა.
საპარტელოს სარ მინისტრთა საბჭოს
თავმჯდომარის მოადგილე

ესა სდხსი- ერება ღენის ირება...

დიდი ლენინის ხელმძღვანელობით კომუნისტურმა პარტიამ კაცობრიობის ისტორიაში პირველად ჩვენს ქვეყანაში პრაქტიკულად განხორციელა ქალთა ქმშარბიგი თანასწორობის ამოცანა, ქალთა შემოქმედებითი ძალა, ნიჭი და უნარი ჩააყვანა ხალხის ინტერესების სამსახურში.

საბჭოთა ქალი საზოგადოების ნამდვილი სრულყოფილიანი წევრია. ამის მკაფიო დადასტურება ჩვენს ქვეყანაში თანასწოროფლებიანი შრომა, აქტიური საზოგადოებრივ-პოლიტიკური საქმიანობა, თავისუფალი გზა განათლებისა და კულტურის, მოწინავე მეცნიერებისა და ტექნიკის დაუფლებისათვის.

გ. ი. ლენინი აღნიშნავდა, რომ ქალის მდგომარეობა განსაკუთრებით თვალსაჩინოდ ცხადყოფს განსხვავებას ბურჟუაზიულ და სოციალისტურ დემოკრატიას შორის.

ბურჟუაზია, ამბობდა ლენინი, სიკვითი გვირგვინი ქალთა თავისუფლებასა და თანასწორობას, ხოლო საქმით არც ერთი, თუნდაც ყველაზე მოწინავე, ბურჟუაზიულ რესპუბლიკასაც კი ადამიანთა მოდგმის ამ ნახევრისათვის არ მოუცია მამაკაცთან სრული თანასწორობა არც კანონით, არც საქმით. არ მოუცია მამაკაცის მხრივ ჩავერისაგან ქალის განთავისუფლება. „ბურჟუაზიული დემოკრატია არის დემოკრატია მალაფარდოვანი ფრანებისა, საზეიმო სიკვებისა, ლამაზი დაპირებებისა, თავისუფლებისა და თანასწორობის მგვირალა ლოზუნგებისა, საქმით კი ეს ფარავს იმ გარემოებას, რომ ქალი მოკლებულია თავისუფლებასა და თანასწორობას, მშრომელნი და ექსპლუატირებულნი მოკლებულნი არიან თავისუფლებასა და თანასწორობას...“ (თიზ, ტ. 30, გვ. 126).

საერთოდ თავისუფლებისა და თანასწორობის მიღწევა, გვასწავლის ლენინი, შეუძლებელია თუ უზრუნველყოფილი არ იქნა სრული ფაქტიური თავისუფლება და თანასწორობის მიღწეობა ქალეებისათვისაც, კაცობრიობის ამ ნახევარი ნაწილისათვის.

„სადაც არ არიან მეზამუფლები, კაპიტალისტები, ვაჭრები, — წერდა გ. ი. ლენინი, — სადაც მშრომელთა ხელისუფლება ახალ ცხოვრებას აშენებს ამ ექსპლუატატორების გარეშე, იქ არის ქალისა და მამაკაცის თანასწორობა კანონით“ (თიზ, ტ. 30, გვ. 446).

ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის გამარჯვებისთანავე საბჭოთა ხელისუფლების მიერ გამოცემული პირველი დეკრეტები ქალთა შრომის დაცვისა და მისი ანაღურების შესახებ, დედისა და ბავშვის ინტერესების დაცვის შესახებ, კანონები საქორწინო და საოჯახო საკითხებში და სხვ. უზრუნველყოფენ ქალის, როგორც მოქალაქის, მშრომელის და დედის უფლებების დაცვასა და განმტკიცებას, მის თანდათანობით განთავისუფლებას ოჯახური მონობისაგან.

გ. ი. ლენინი უსაყვედურებდა მათ, ვინც ნაკლებ ყურადღებას უთმობდა განთავისუფლებული ქალის მდგომარეობის გაუმჯობესებას და საბჭოთა კანონების შესრულებას.

„მოუხდავდა ყოველდღიური განმანათლებლები კანონებისა, — წერდა ლენინი თავის ნაშრომში „ღალი თაოსნობა“, — ქალი დღესაც შინაურ მხეველად რჩება, რადგან მას მძიმედ აწევება, ახარობს, აჩლუნგებს, ამდებებს წერილი საოჯახო მეურნეობა. რომელიც ახას მას საშხარეულოსა და საბავშვო ოიაზზე, ანიავებს მის შრომის ყოველად უნაყოფო, წერილმანი, ნერვებამშველი, დამწლუფებელი და დამაბერებელი მუშაობით. ქალის ნამდვილი განთავისუფლება, ნამდვილი კომუნისში დაიწყება მხოლოდ იქ და მშინ, სადაც და როდესაც დაიწყება მასობრივი ბრძოლა, რომელსაც ხელმძღვანელობს უწვეს სახელმწიფო ძალაუფლების მქონე პროლეტარიატი, ამ წვრილი საოჯახო მეურნეობის წინააღმდეგ. ან, უფრო სწორად რომ ვთქვათ, მისი მასობრივი გარდაქმნა მხევილ სოციალისტურ მეურნეობად“.

კომუნისტური პარტია და საბჭოთა მთავრობა ანხორციელებენ რა ლენინის ამ მითითებას, დიდ მზრუნველობას იჩენენ ქალთა შრომისა და ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებისათვის, ყოველ ზომებს იღებენ ყოველცხოვრებაში ქალთა უთანასწორობის აღმოსაფხვრელად. საბჭოთა სახელმწიფო ყოველდღიურად დიდ სახსრებს ხარჯავს საბინაო მშენებლობის, საბავშვო დაწესებულებების, ჯანმრთელობის დაცვისა და კულტურულ დაწესებულებათა ასაგებად და შესანაზად. ვითარდება საყოფაცხოვრებო მონ-

1308

საბრძოლველად, იზრდება საყოფადოცხოვრებო მანქანების გამოშვება, რომლებიც ქალებს ათავისუფლებს ბევრი წვრილმანი საოჯახო საქმიანობისაგან.

გ. ი. ლენინი წერდა, რომ სოციალიზმის და კომუნისმის მშენებლობის საქმე მხოლოდ მაშინ შეიძლება წინ წაწეოთ, როცა „ასული ქალთა ნაგვალად მაშინ მონაწილეობს მიიღებს მრავალ მილიონი ქალი“. (თხზ., გვ. 30, გვ. 35).

საბჭოთა ხელისუფლებამ განზრახვებდა აიხრებოდა გ. ი. ლენინის იმ მიზნითაც ქალთა სოციალისტურ მშენებლობის ჩაბნის შესახებ.

საბჭოთა ქალებმა თავიანთი გმირული შრომითა და საბრძოლო საქმეებით ბევრი შესანიშნავი ფურცელი ჩაწერეს თანამედროვეობის დიდ მტკანუნში. საბჭოთა ხალხი არასდროს არ დაიფრევს იმ ქალთა საგმირო საქმეებს, რომლებზეც თავიანთი მამებთან, ძმებთან და ძმებთან ერთად თავდადებით იბრძოდნენ დიდი კომუნისტური გამარჯვებისათვის, უმაგალითო მამაცობით იცავდნენ საბჭოების ახალგაზრდა რესპუბლიკას სამოქალაქო ომის წლებში, თავდაუსზოგავად შრომობდნენ, გმირულად იცავდნენ სოციალისტურ სამშობლოს პიკეტაჟისაგან.

საბჭოთა ქალები ახალი საზოგადოების, პროგრესული საზოგადოების მშენებელთა პირველი რიგები არიან, მიეღოთ თავიანთი საქმიანობით განსაკუთრებული პატივისცემადმნი ერთგულებას. ჩვენს ქვეყანაში სოციალისტური და საბოლოო გამარჯვება მიღწეული იქნა ქალთა აქტიური მონაწილეობით. მიეღო საბჭოთა ხალხთან ერთად ქალები აქტიურად მონაწილეობენ კომუნისმის მშენებლობაში.

ტექნიკურმა პროგრესმა და საზოგადოებრივ-საყოფადოცხოვრებო მოსახერხებელის დონის ამაღლებამ ხელი შეუწყო სახალხო მეურნეობაში ქალთა მონაწილეობის ზრდას, ამას გარდა, მამაკაცთა და ქალის პროფესიას შორის უფადრის თანდათანობით წაწმამ ხელი შეუწყო ქალის მამაკაცთან გათანაბრების საქმეში.

საბჭოთა ქალი მიეღო ძალას და ცოდნას ახმარის განათლებისა და ჯანმრთელობის დაცვის, კულტურისა და მეცნიერების საქმეში. ჩვენს რესპუბლიკაში მანაწილეობელთა 62 პროცენტს და ექიმთა 64 პროცენტს ქალები შეადგენენ.

ქალები წარმატებით ეუფლებიან მეცნიერებისა და ტექნიკის მწვერვალთა. საქართველოში სამედიცინო დაწესებულებებში მომუშავეთა 40 პროცენტი ქალია, მათ შორის 16 პროცენტი მეცნიერებათა დოქტორისა და კანდიდატის სამედიცინო ხარისხს აქვს.

საბჭოთა ქალები აქტიურ მონაწილეობას იღებენ ლიტერატურისა და ხელოვნების ყველა დარგში.

გ. ი. ლენინი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა ქალების მონაწილეობას საზოგადოებრივ წარმოებასა და სახელმწიფო მართვა-გამგეობაში. ის წერდა: „...საჭიროა, რომ მუშა ქალებმა სულ უფრო და უფრო მეტი მონაწილეობა მიიღონ საზოგადოებრივ საქმიანობაში მართვა-გამგეობაში და სახელმწიფოს მართვა-გამგეობაში“.

მართვა-გამგეობაში მონაწილეობით ქალები სწრაფად გაიწევიან. „...პროლეტარიათი ვერ მიაღწევს სრულ თავისუფლებას, თუ არ მოიპოვა სრული თავისუფლება ქალებისათვის“ (თხზ., გ. 30, გვ. 447).

საბჭოთა ხელისუფლებამ ქალებს მისცა მათი უნარისა და ნიჭის გამოყენების, სამეურნეო-საზოგადოებრივი — პოლიტიკური და კულტურული ცხოვრებაში ნაყოფიერი შემოქმედებითი მოღვაწეობის სრული შესაძლებლობა.

საბჭოთა ქალები აქტიურ მონაწილეობას იღებენ სახელმწიფოებრივ და საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში. საუკეთესოთა შორის საუკეთესონი არჩეული არიან სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს, მოკავშირე რესპუბლიკების უმაღლესი საბჭოებშია და ადგილობრივი საბჭოების დეპუტატებს. სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს დეპუტატებს შორის 17 ქალი საქართველოდანაა; 125 ქალი საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატია, ხოლო 22 ათასზე მეტი ქალი ადგილობრივი საბჭოების დეპუტატია.

მრავალი ასული ათასობით ქალი მუშაობს საწარმოს ხელმ-

ძღვენადად, მთავარ ინჟინრად, სამჭროს უფროსად, ისტავად, ათასობით ქალი კოლმეურნების თავმჯდომარე, ფრმონ-გამგებრივადირია. ქალები მუშაობენ პასუხსაგებ პოსტებზე ხელმძღვანელ პარტულ აპარატში, უმაღლეს საბჭოებში, მინისტრთა საბჭოებში და სხვა.

საბჭოთა ხელისუფლება დიდად აფასებს ქალების თავდადებად, შემოქმედების შრომას, მათ დამსახურებას სამშობლოს წინაშე. 3.900 ქალი ატარებს საბჭოთა კავშირის გმირისა და სოციალისტური შრომის გმირის მადალ წოდებას, მათ შორის 384 ქალი საქართველოდანაა. მილიონზე მეტი ქალი დაჯილდოებულია ორდენებითა და მედალებით, აქედან ჩვენი რესპუბლიკიდან — 28 ათასზე მეტი ქალი, ხოლო მრავალი ასული ქალი ლენინისა და სახელმწიფო პრემიების ღურავებია.

საბჭოთა სახელმწიფოთი დიდი პატივისცემითა და მზრუნველობით არის მოსული ქალი — დედა. საბჭოთა დედები ბავშვებს ზრდიან მაღალი საზოგადოებრივი იდელებისა და მაღალი მორალური თვისებების სულსცვალებით.

საბჭოთა მთავრობა დიდ მზრუნველობას იჩენს ქალი — დედის მატერიალურ და მორალურ-პოლიტიკურ პირობების გასაუმჯობესებლად. მნიშვნელოვან დიდად მატერიალური დანხარება ხება მშობილობისთვის, გაძლიერდა მამაკაცის პასუხისმგებლობა ალბერტის გადახდასათვის, დაესდა „გმირი დედის“ საბჭოური წოდება, ორდენები და მედალები — მრავალშვილიანი დედებისათვის; (მარტო ჩვენი რესპუბლიკის 2.054 ქალი ატარებს „გმირი დედის“ საბჭოური წოდებას, ხოლო 190 ათასზე მეტი ქალი დაჯილდოებულია „დედობის ორდენით“ და მედალით). ქალთა შრომის შესახებ კანონთა კოდექსის შესაბამისად არ შეიძლება ქალთა დაშვება ისეთ მძიმე და მავნე სამუშაოზე, რომელიც უფროდები გავლენას ახდენს მშობიარობაზე, ქალებს დეკრეტული შევადგენა ეძლევათ 112 დღის რაოდენობით ხელუცხის შენარჩუნებით, ფუნქციონირებს ათავისუფლებენ დამის ცვალაში მუშაობისაგან და სხვა.

საბჭოთა ქალების მაგალითისაშემრ სოციალისტური ქვეყნების ქალებიც აქტიურად მონაწილეობენ ახალი ცხოვრების მშენებლობაში. დიდად ამაღლდა მათი როლი ქვეყნის პოლიტიკურ და ეკონომიურ ცხოვრებაში.

სულ სხვა სურათია კაპიტალიზმური ქვეყნებში. იქ ქალთა უთანასწორობა თავს იჩენს ყველაფერში: სამუშაოში მიღებაში, პროფესიის არჩევაში, შრომის ანაზღაურებაში და სხვა. ართმევენ არ ქალს ადამიანის უღმენბარულ უფლებებს, კაპიტალისტური ცდომლობა ანს ქალმუნაშინ იდოლოგიური საფუძველი. ისინი ამტკიცებენ, თითქოს ქალი არის სულიერად არასრულფასოვანი ადამიანი, რომ ქალს არა აქვს თანდაყოლილი უნარი — მონაწილეობა მიიღოს საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში. ამით მათ სურთ ქალებს დაუარყოფთ თავიანთი ძალებისადმი რწმენა, შესაღწეონ მათი წინადადებობა თავისუფლებისა და თანასწორობებისათვის ბრძოლაში და ამით კიდევ უფრო გააძლიერონ შრომელობა, კერძოდ, ქალთა ექსპლუატაცია.

კაპიტალისტური ქვეყნების ქალები სულ უფრო იმაღლებენ ხმას თავიანთი უფლებების დასაცავად, მშვიდობის დასაცავად, მოითხოვენ საქეთაშორისო დავაბულების შეწყვეტას.

საბჭოთა ქალები აქტიურ მონაწილეობას იღებენ ქალთა საერთაშორისო მოძრაობაში. ისინი მიეღო მსოფლიოს ქალებთან ერთად გულისწყკარებით გამოენ ისრაელის აგრესიას არაბი ხალხების წინააღმდეგ, მზრუნველად უყურებ მხარს ვიეტნამის ქალებს, რომლებიც გმირობას და მამაკაცს იჩენენ თავიანთი სამშობლოს თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში ანერტიკული აგრესორების წინააღმდეგ. საბჭოთა ქალები სოციალისტური ქვეყნების ქალებთან ერთად მხარს უჭერენ თავიანთ თანამოაზრეებს სწვა ქვეყნებში, რომლებიც იბრძვიან თავისუფლებისათვის და დამოუკიდებლობისათვის.

საბჭოთა ქალები კვლავ არ დაეშურებენ ძალღერძს სოციალისტური სამშობლოს უწყვეტი აყვავებისათვის, მისი სახლების განმდგენისათვის, მტკიცედ იცლიან დიდი ლენინის მიერ ნაჩვენები გზით — კომუნისმისაი.

პირ-
ხვთ
ქალთა
საუბრა-
ბრძოლა
ღრუ-
8
უკუ-
ბრუნ!

ლილი გვლუკვაძე

საქართველოს სამართლიანად უწოდებენ ეთნოგრაფიულ მუზეუმს. ჩვენმა ქვეყანამ გარდასულ კულტურათა დიდი განძი შემოინახა. ხალხის ყოფა, მისი ზნე-ჩვეულებანი, საკულტო თუ საცხოვრებელი ნაგებობანი, გართობა-თამაშობანი, საწესო-რელიგიური რიტუალები მაღალი და მრავალფეროვანი კულტურული ტრადიციების არსებობაზე მეტყველებენ. მაგრამ დროთა მსვლელობაში ეს ტრადიციები თანდათან იშლება, ბევრი რამ დაიწყებას ეძლევა, სალოცავი „ხაჯები“ და „ჭირები“ ნადგურდება, ტრადიციული საცხოვრებელი სახლები ახალი ტიპის საცხოვრებლებით იცვლება, ახალი ყოფა წალკებით ემუქრება წარსულის ამ უტყვე და მრავალსმეტყველ გადმონათესებს. ქართველი მოღვაწეები ყოველთვის გრძობდნენ ქართველი ხალხის მატერიალური და სულიერი კულტურის გადმონათესების შესწავლის აუცილებლობას. ილია შავჭავჭავი მოუწოდებდა ქართველ ხალხს დაეცვათ და შეესწავლათ ეს გად-

მონათესები. ივანე ჯავახიშვილი საგანგებოდ უთითებდა ეთნოგრაფიული კვლევანიების აუცილებლობაზე და ქართველი ხალხის წარსულის შესასწავლად ეთნოგრაფიული მასალის ისტორიულად გააზრების ბრწყინვალე მავალითებს თითონვე იძლეოდა. მაგრამ საჭირო ხელისუფლების დამყარებამდე ქართული ეთნოგრაფიული მასალა არაიქნებოდა საგანგებოდ სამეცნიერო კვლევის საგანად და სხვადასხვა მკვლევარნი მხოლოდ თავის საკუთარი სამეცნიერო ინტერესების შესაბამისად იყენებდნენ ამ მდიდარ მასალას. ქართულ ეთნოგრაფიის, როგორც მეცნიერებას, საფუძველი ჩვენში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ ეყრება და ამ საქმის ჰუმანიტარულ მხარეზე, ქართული მეცნიერული ეთნოგრაფიული სკოლის ფუძემდებელსა და მამარსებელს გიორგი ჩიკაბაძის ინიციატივით ვაკაუტორს ამოუდგა მხარში სახელმწიფოებრივი ქართველი მეცნიერი ქალი ვერა ბარდაველიძე. ვერა ბარდაველიძემ ინტერესი თა-

ვისი ქვეყნისა და ხალხის წარსულსადმი გრძელ კიდევ გინაზიზია სწავლის წლებში გამოკვლევანა, სადაც ამ მის მიდრეკილებებს ხელს უწყობდა და კარგ მიმართულებას აძლევდა უსაინზინგო ქართველი ჰედაფიკი სერგო გირგაძე, ამიერ სრულადეილი კანონმდებრივი იყო, პირველ ბარდავლით სწავლა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სიბრძნისმეტყველების ფაკულტეტზე განაგრძო, სადაც მისი მასწავლებლები იყვნენ დიდი ქართველი მეცნიერული აკადემიკოსები ივანე ჯავახიშვილი, კლიპელი აკაკიძე და სხვანი, რომელთა კურსებზე კიდევ უფრო გააღრმავდა ვერა ბარდავლიძის მისწავლვანი. უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ სოფლისმრავალწლოვანი მაგისტრალური კურსების სტრუქტურის ინსტიტუტში, ასპირანტურაში, სადაც მის შემდგომ მცენერე ქროთობას აკადემიკოსები ნიკო მარი და ივ. მეჩინაძე, პროფესორი ა. მილოჩი ხელმძღვანელობდნენ. ასპირანტურის დამთავრებამ რადნიმეც წლის შემდეგ ვერა ბარდავლიძის დაავადება მიიყვანა ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატის კურსებში, სადაც მისი მოღვაწეობა საველე მუშაობით იწყება. საველე ეთნოგრაფიული სამუშაოები მნიშვნელოვანწილად ვარაზულაძე ეთნოგრაფი კვლევა-ძიების წარმოადგენს და ვერა თავისი მეცნიერული მუშაობა საველე ექსპედიციებით დაიწყო.

ვერა ბარდავლიძის მფიქი საქართველო აქვს მოხლედი თვითი თუ სხვანი, მანქანით თუ ვერტმფრენით. მას საქართველოს არცერთი კუთხე არ დაულოკვანი და არცერთი გარეუბ. საველე მასალას თავისი ფუნდამენტალური გამოკვლევებისათვის ვერა ბარდავლიძე ყოველთვის თვითონ ძიებდა და ჰქრიდა.

ვერა ბარდავლიძე 100-მდე სამეცნიერო შრომის ავტორია. მისი მეცნიერული კვლევა-ძიების სფეროში შემოდის ქართველი მითოლოგია, ყოველი ეთნოგრაფიული სახეს წყნელუბანი, სასურველი წიგნები, ხალხური კალენდარის პრობლემები, ხალხური სახვითი ხელოვნების რეკონსტრუქციის ძირითადი საფუძვლები, ხალხური დრამის საწყისები და სხვა საკითხები.

ამ პრობლემებისადმი მიძღვნილი მისი შრომები: „აღმოსავლეთ საქართველოს ქართველ მითოლოგია სასურველი გულსმეცნიერი“ (1938 წ.), „ქართველთა უძველესი სარწმუნოების ისტორიიდან“ (1941 წ.), „ქართული (საბურთა) საწესო გრაფიკული ხელოვნების ნიმუშები“ (1953 წ.), ასაბურთა ხალხური დღიობათა კალენდარი“, „ქართული ხალხური ორნამენტები“, სეფსურული თემის სტრუქტურა და ჯვარის ყმობის ინსტიტუტი და მრავალი სხვა.

ვერა ბარდავლიძის სამეცნიერო ინტერესები იმთავითვე სოციალური ისტორიის პრობლემებს მიუძღვრება.

გრძელ კიდევ XIX საუკუნიდან მომდინარე გრძელყოფილი ყოველგვარი ისტორიული განმარტობა, განსაკუთრებით საქართველოში მათში შემორჩენილი, განიხილვობდა როგორც თეორე-გაორჩენელი ყმობილებისათვის დამახასიათებელი ნიშანთვლესა. საქართველოს ისტორიის მკვლევარნი გარკვევით უთითებდნენ საქართველოს მითარქული ელასობრივი საზოგადოების არსებობაზე და ქართველ ეთნოგრაფთაგან პირველმა ვერა ბარდავლიძემ დააწყნა საკითხი საქართველოს მითარქული არსებულის მთელი რიგი გადმონაშობების უსაბუთოებო ნიშანებისა და მესაბუთოებო საქართველოს მითარქული და ეთნოგრაფიული საზოგადოებრივი ურთიერთობის არსებობის შესახებ. ამ პრობლემას ვ. ბარდავლიძემ სამეცნიერო შრომების სერია

მიძღვანა და შესწავლა ქართველ მითოლოგია ეთნოგრაფიული ყოფიმი მიმდინარე სახატე მუშაობების სასათი. მათში მონიშნობლობლობის, საკონლის მესაკუთრობების და ესსოლოგაციის ფორმები, თემისა და ჯვარის ყმობის ინსტიტუტების სტრუქტურა და მათი ურთიერთობის სახესტრუქტურები, აღნიშნულ საკითხებზე თავისი დებულებები ჩამოაყალიბა ფუნდამენტალური მონიშნავილი გამოკვლევანი: „Древнейшие религиозные верования и обрядовое религиозное искусство грузинских племен“, Тб., 1951 გ.

ამ შრომით ვერა 1958 წლის სექტემბერში ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორის სამეცნიერო ხარისხი მოიპოვა. 1968 წლის თებერვლიში ვერა ბარდავლიძის პროფესორის წოდება მიენიჭა.

აღმოსავლეთ საქართველოს მითოლოგიაში მისი გამოხატვული, მეცნიერულად დადასტოვებული შედეგების და რელიგიური რწმენების ურთიერთშედეგობის საფუძველზე ვ. ბარდავლიძემ დადგინდა მათი მნიშვნელობის ეთნოგრაფიული სტრუქტურა სასურველი აპარატურა და დადასტურა, რომ ქართველ მითოლოგ გავრცელები ადრეკალსობრივი განვითარების დეფიციტი, რომ კვლიდა დიდხანს დარჩა მათ კულტურას და ყოფიმი.

წელისა ამ დებულებების მნიშვნელობის გადაფასება არა მხოლოდ სასურველი საქართველოს ისტორიისათვის, არამედ საქართველო კავკასიის მითარქეთისა და მახლობლი დასავლეთის ქვეყნების სოციალური სტრუქტურის შესწავლისათვის და ახდენდა ამ გამოკვლევას ენიჭება ზოგადმეცნიერული მნიშვნელობა.

ბოლო წლებში ვ. ბარდავლიძემ ხელი მოკლდა აღმოსავლეთ საქართველოს მითარქეთის (ფრა-მესტურების, მთა-თეუბების, ხევის, მიოთული-გუდამაკარის) სახატე ნაგებობებისა და სამეურნეო კომპლექსების შესწავლის საქმეს, რითაც დალავება გააღრმავა მეცნიერთაგან დამოუკიდებელი ხელოვნებელი ძველი ქართული კულტურის შესანიშნავი ძეგლები, დღესაც ამ ძეგლებზე სამეცნიერო საქართველოს ისტორიის მრავალი პრობლემის, განსაკუთრებით ქართულ-კავკასიური და ქართულ-დასავლეთის ისტორიული ურთიერთობის კვლევისათვის. ვერა ბარდავლიძის ეს გამოკვლევა ამ ტონს მოიკვდა. პირველი ტომში წარმოდგენილია ძეგლების პულტიკაცია, მათი აღწერა, ტომოგრაფიული, არქიტექტურული და ფოტოგრაფიული ფიქსაცია და ფიქსაციისთან დაკავშირებული სანქცონარი მასალა კომპენდარები, შედარებითი და განიხილვის შედეგად მიღებული წიხასწორი დასკვნებით. მესამე ტომში გამოკვლევას ეძღვება. ამ კვლევა-ძიების ძირითადი შედეგები უკვე მოხსენს და სამეცნიერო საზოგადოებას და მასალა შეუასრულა მიიღო.

მანყოფილე და მრავალწლოვანი სამეცნიერო მოღვაწეობისათან ერთად ვერა ბარდავლიძე დიდ პედაგოგიურ მუშაობას ეწევა. წლების მანძილზე იგი კიბოხელად და თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ძველი ქართული საწმუნოების ისტორიის, წლების მანძილზე აწარმოებს სასემინარო მუშაობას ასპირანტებისა და ასალტალადე მეცნიერ მუშაკებში. მის მიერ გაზრდილი ქართველი ეთნოგრაფიული მანყოფილე მუშაობას ეწევიან საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ივ. ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიის და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტში, ხ. ჯვანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმში, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში და საქართველოს სხვა სამეცნიერო დაწესებულებებში.

ვერა ბარდავლიძე 1924 წლიდან—დღემდე დაუღალავი ენერგიით ეწევა და ხელმძღვანელობს საველე-სამეცნიერო მუშაობას. მასთან ემსახურებიმი ვერა მალა დიდი სკოლა ასალტალადე მკვლევართათვის. ისინი ვერას მიერ შედგენილი პროგრამებისა და კითხვარების აკრებივინე საველე მასალას და შემდეგ მისივე უშუალო ხელმძღვანელობით ამუშავებენ ამ მასალას.

დიდი დავალი მიუძღვის ვერას საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ეთნოგრაფიული ფონდების შეტარება-განმარტვანა-დაწინააღმდეგობის საქმეში. საველე მნიშვნელობა მისი დასწრებით ხელმძღვანელობს სამუშაო ხალხების მუშაობის საქართველოს კოლექციების ვერაგომპლექტების საქმეში. პროფესორი ვერა ბარდავლიძე სამეცნიერო მონიშნვლობითა და გამოსვლით აქტიურ მონაწილეობას იღებს ეთნოგრაფია რესპუბლიკურ თუ საკავშირო სესიებსა და კონფერენციებში და საერთაშორისო სიმპოზიუმებსა და კონგრესებში. წლების მანძილზე ხელმძღვანელობს პროფესორი კალი ივ. ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიის და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის საქართველოს ეთნოგრაფიის განყოფილებას. ქართველი ეთნოგრაფთა კოლექტივი ახლ დღესაც მუშაობს ვერას საქართველოს ისტორიულ-ეთნოგრაფიული აბალისის შესადგენად. ამ სამუშაოს ძირითად ნაწილს საქართველოს ეთნოგრაფიის განყოფილება ახორციელებს ვერა ბარდავლიძის ხელმძღვანელობით. მისივე ხელმძღვანელობით მომზადდა ნარკვევები საქართველოს ეთნოგრაფიაზე. ამ სამუშაომ დიდი ალიბრება მოუტანა მას ფართო სამეცნიერო კრებებში.

პროფესორი ვერა ბარდავლიძის სამეცნიერო შრომების მნიშვნელობა კარგა ხანია გასდა და საქართველოსა და საბჭოთა კავშირის ფარგლებს, ჩვენი ქვეყნის წარდა მისი შრომები იტყვება გერმანიის დემოკრატიულ რესპუბლიკაში, უნგრეთში, ჩეხოსლოვაკიაში, საგრნდეთში, იაპონიაში და სხვა ქვეყნებში.

ამასთანავე, ვერა ბარდავლიძე დიდ საზოგადოებრივ მუშაობასაც ეწევა, ის არის მსოფლიო მუშაკობის ისტორიის პრობლემების საკავშირო საკორიდორიო სამუშაო საქართველოს რესპუბლიკური სექციის თავმჯდომარე.

საბჭოთა მთავრობამ და კომუნისტებმა პარტიამ სათანადოდ დაფასეს პროფესორ ვერა ბარდავლიძის დამსახურება ქართული ეროვნული მეცნიერების განვითარების საქმეში და 1954 წელს იგი აღიწინის ორდენით დაჯილდოვდეს, ხოლო 1960 წელს მას მეცნიერების დამსახურებელი მიღწევების საბატო წოდება მიენიჭა.

1969 წლის ოქტომბერში ქართველმა სამეცნიერო საზოგადოებამ, მიუხედავ ქართველ ხალხსა დიდ სიყვარულითა და პატივისცემით აღნიშნა და იტყნა პროფესორ ვერა ბარდავლიძის დაბადების 70-ე და სამეცნიერო-პედაგოგიური მოღვაწეობის 45 წლისთავი. ვერა ბარდავლიძის მრავალწლოვანი მუშაობები, მისი მნიშვნელოვანი პატივისცემებით უღალავად დაუწყოლოდ მეცნიერ სახელთან საუბრისათვის, დიდ მადლობას მოახსენებენ ერევოსული მეცნიერების განვითარებისათვის გაწეული დიდი ამხანაგობის და ახალ წარმატებებს უსურვებენ სამეცნიერო ასპირანტებს.

მიანია ლომიძე-ბერიძე.
ისტორიულ-მეცნიერებათა დოქტორი.

ზაბრიკის
დირექტორი
ვიქტორია
ვარაღიძე

თავიჯიშის შიქი

10 წლის წინ თბილისში საცინ-დირექტორი ვარაღიძე „მწიფე“ ამუშავდა. გემრიელმა ტკბილეულმა რესპუბლიკის ვარჯიშს გაითქვა სახელი და რუსეთის სხვადასხვა ქალაქებში მოიხსოვეს მათი მიწის დედა.

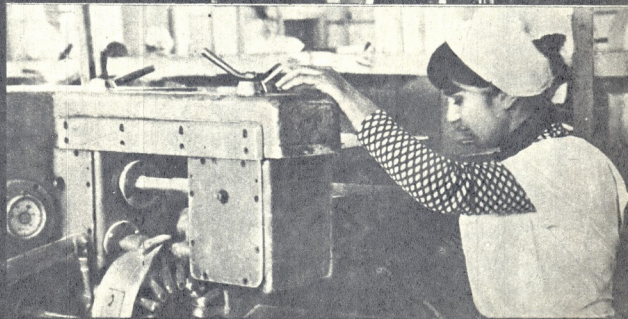
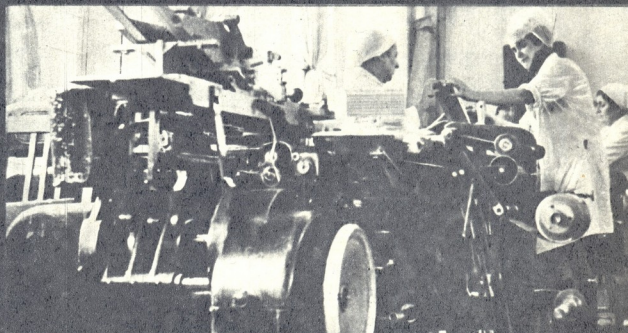
მას შემდეგ ვარაღიძის მიერ გამოშვებული შაქარი ლექციის რაოდენობა 1 ათასი ტონიდან — 15 ათას ტონამდე გაიზარდა.

დღეს ამ მძლავრი საწარმოს სამქროდში 1,200 მუშა შრომობს. სასაბოგნო, ნუგბარ ტკბილეულს ამზადებს. ფუთავს და მომხმარებელთან ვაჭარის 840 ქალი ნაწარმი 200-მდე დასახლებიანაა. მათ შორის „მწიფე“, „საბაო“ და „ჩურჩხლელები“ სულ ახალი ასორტიმენტები. ისინი კომბინატის ახლგაზრდობამ შექმნა და უკრადღებს იქცევენ თავიანთი ორიგინალით და ვაჭარებით.

ცოტრი მიქიაშვილი „მწიფის“ და „საბაოს“ ერთ-ერთი შემქმნელია. მან გაიარა გზა მუშიდან ინჟინერ-ტექნოლოგამდე და დღეს ახალ ასორტიმენტებზე მუშაობს. კომბინატის ყოფილი მუშა, ინჟინერ-ტექნოლოგი დამარა მიქაძე კარაშელის საამქროს ცვლის უფროსია.

ბისკვიტის საამქროში ცვლის უფროსად დანიშნულა ყოფილი მუშა მყავლა ქუმბურიძე.

ადრე გიული მწიფეზე მუშა აუო, დღეს ინჟინერია.

კონსტრუქტორი
დ. ჩხეიძე

ფაბრიკა
უშვებს
ორასამდე
დასახელების
ნაწარმს

საქართველო
საქართველო

ლაბანა შიბაე

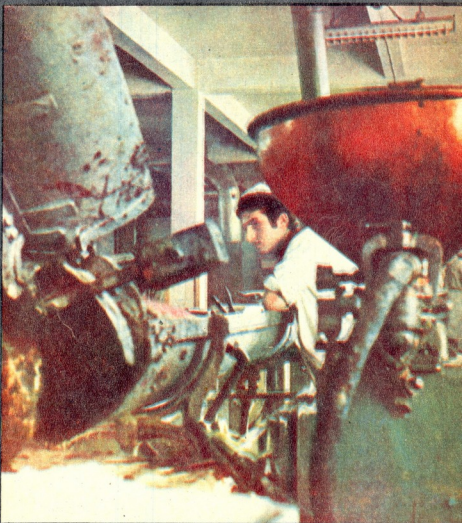
სენარეოში 840 ქალი მუშაობს

სწორედ კადრების აღწრდამ, წრუნვამ კადრებზე, მათმა უმაღლესმა ტექნიკურმა განათლებამ განაპირობა საკონსტრუქციო კომპიუნეტის პროდუქციის მაღალი ხარისხი.

წარმატებებს ხელი შეუწყო მუშათა სამუშაო და საეთვალსოფრებო პრობლემების გაუმჯობესებამ, წარმოებისა და მცენიერების კავშირმა, კომპიუნეტის კოლექტივისა და კვების სამეცნიერო-ცვლელით ინსტიტუტის მეცნიერ-მუშაკთა ერთობლივმა თანამშრომლობამ, ღებრივის დირექტორის ვიქტორია ებრალიძის უნარიანმა ხელმძღვანელობამ.

სივარი მიქიაშვილი

კარამელის საამქროში

„გზიუჩი“, „საემო“ და „რუჩხელები“ ფაბრიკის ახალი ასოციაციანები

ზ.მ.ის ღ.მ.

გრივლა

მატყარი ლ. შენგელია

ღუმელში ცეცხლი ბუბუნებდა, მარტოოდნ მისი ხმა აკრთობდა ჩამომდგარ სიჩუმეს. პატარა ოთახს დაბალი ჭერი და ცარციით შეფუთილი კედლები ჰქონდა, ღამის შუკი არ ჰყოფინებდა, მთელ ოთახში რუხი ჩრდილები რიალობდა.

სერჟანტი მიკოლა ღუმელთან იქდა და გიტარას აუღარუნებდა. გიტარა კენჭოდა. სერჟანტი ახლა ღუმელ, მაგრამ ჭარისკაცმა იცოდა, რომ იგი მალე ააულოებდა გიტარას არათანაბარ, ხრინწიან ხმას. გარედან საუვიროს ხმა მოისმა:

— გახედე, მესამე უნდა იყოს.
ჭარისკაცია წამოვდა. ყურებიანი ქული ჩამოიფხატა, ბელთაობანები წამოკრიფა და კარი გაიჭახუნა.

სუსტი მამონეე სწვდა — ოთახიდან თითქმის ყოველ ნახევარ საათში უნებლა გამოსვლა, წამდაუწუმ ფარაჩის ჩაცმა-გახდა მოზებურა და ახლა, ვინაისტურის ამარა, თავისივე გათილილი ბილიკით შლაგაუმისაკენ გაიქცა.

გზას ორი ყვირილი ჰკადებდა ანათებდა. შუკი გზის გადაღმა თოვლურ ეფინებოდა და გაბარჭლულ ხეებს შუა ცურავდა. ჭარისკაცი მანქანის საფეხურზე შეტბა, შოფერმა საბუთები მიაწოდა, თვლი გადაავლო და უკანვე დაუბრუნა.

— აღარ მოგებურდა, დღეში რამდენჯერ უნდა გასინჯო.
— რამდენჯერაც გავიღო.
— ეგ ვიცი, მაგრამ...

შოფერი მთავრად წელს ამოაგრებდა და ჩანდა, ეს ცერერონია უკვე ყოველდღიურ ფორმალურად მიიწინა.

— რატომ დაიგვიანე?
— უნდაღე ექვსია.
— ამ წყევლი დამეების ბრალია, — ჭარისკაცს შერცხვა და გულწრფელად აღიარა.

— ეგ არაფერი, მალე მიჩვევი, — შოფერმა გულგრილად გაიღიმა და მანქანა სიჭარბეში გადართო. ჭარისკაცი საფეხურიდან ჩახტა და შლაგაუმისაკენ წავიდა. შლაგაუმმა კურთმეობითი, ზანტად ასწია თიერი ხელი. მანქანა გზაზე გავიდა.

სერჟანტი ისევ ღუმელთან იქდა. ძალიან უყვარდა ცეცხლი. როგორც კი ღუმელს გაჩაღებდნენ, სკამზე მოკიალოებდა და მერე გეგარფით დასტრავდა. ხანდახან შუშის ახალი ნაჭრებისთვის თუ წამოდებოდა, ან გიტარას გადასწვებოდა და გრძელ, ნაღლიან სიმღერებს აკენებდა. დანარჩენ დროს გულისგანაწვრილობდად დღებდა.

— მესამე იყო?
— ჰო.

ღუმელში ცეცხლის ენები ხეს ლოკავდა. ჭარისკაცს მაგიდაზე გაფენილ მოყვითალო ქალაღლზე უსწროს ხაზები გამოჰყავდა. სერჟანტმა პაპიროსის ნამწვავი ცეცხლში ჩაავლო და სიმღერა წამოიწყო. ნაღლიან მელლიან მღეროდა და ჭარისკაცი მის სქელ, რიტმს უსაღისოდ აულოლი ტურებს შეჰჰურებდა.

— მყო!
— აგრე აღარ დამიბხო, — უსამოდ აღღრიალდნენ სიმები. სერჟანტს სახეზე განაწვენება დაეცყო. — აგრე მხოლოდ დედა და რამდენიმე შინაური მეძახდა.

— თუ გწყინს — ჩაილაპარაკა საქციელწამდარმა ჭარისკაცმა, — აღარ დაეძახებ.

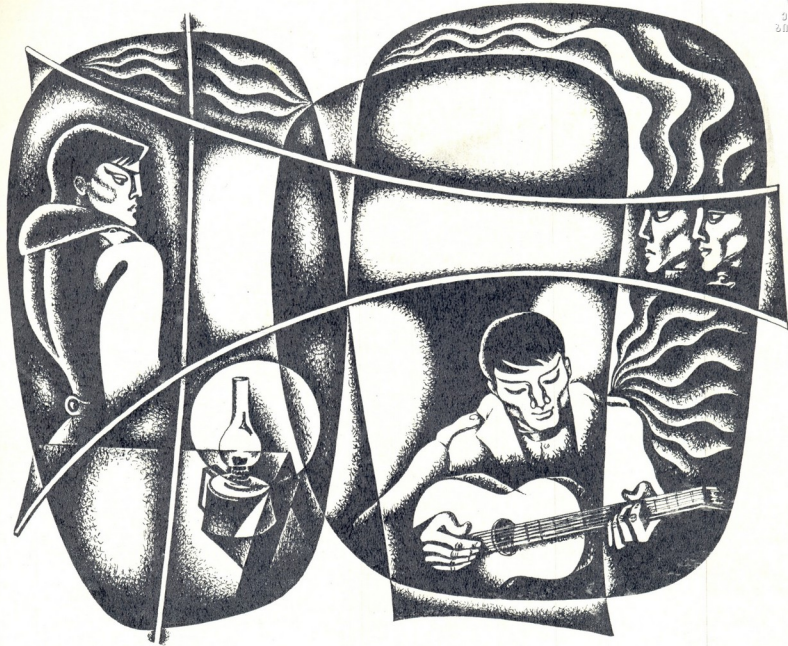
სერჟანტმა კუთხეში მიყრილი შემს წამოიღო და ღუმელს შეუკეთა.

— პაპიროსი მომაწვენი.
— ნიტბ ვიცოდე, ფულს რას უშვებები?
— არ შეიფიქნს...
— მერე მე რა ექნა? — მხრები აიჩინა სერჟანტმა. კოლოფის ამოღებულად ჭიბიდან ერთი დერი ამოაპირინა და მიაწოდა.

— წინა კვირას არ აიღე ფული?
— ოლშანსკის ვასესხე.
— იმ დღითავს?
— საცოელ ჩამოუვიდა...
— შენ ვინა ყოლიხბარ... იმის კაცი ფულს ასესხებს?. თითოთ არაფერი გაქვს.
— ცუდი ბიჭი არა ჩანს.
— ეთლდე, როდის დაგიბრუნებს.
— რა ექნა, ორი მანეთისათვის ხომ ვერ მოკვლე.
— შენ ვიცი...

ჭარისკაცმა პაპიროსი ღამისი ალზე მოკვიდა. პატარუნი ტრცია-ლეტდა და ოთახში ნავთის სუნი იდგა. ყინვით დაღარული ფანჯრებიდან მდუმარე ლაზე იცვებოდა. სერჟანტმა ჭიბიდან საათი ამოიღო, დააკერდა. მერე ჩექმები გაიძრო, მეორე წყვილი სახვევი დაიხილა. ამან ნელა, აუტარებლად აკეთებდა და თან თავს რაღაც უცნაურად ატოკებდა.

— დღეს ვაჭმის მოსატანად მე წავალ.
— რამ მოგაპირანა?
— უკან მობრუნებას ავგაინებ ბოლმე, — ჩაიციინა სერჟანტმა. — ღენამ გაგაბა?
— რომელმა ლენამ?
— განა რამდენი ქალი გვყავს, ექთანმა.
სერჟანტი დაიწინებით დააკერდა. ჭარისკაცი მიხვდა, თვალთმაქ-

ცოხას აზრი არ ჰქონდა.

- არავისაც არ გავუბრძვი, ლენა მართლა მომწონს.
- იქნებ იმასაც მოსწონხარ, ა?
- მერე რა იყო?
- თავი ვაინებ, მაიორ შიზანოვსკის საყვარელია.
- იმ გამოურუბელის?
- სამაგიეროდ ფული აქვს. აბა შენვან რა ხერია... ვეტყობა, ჭერ არ იცო ქალების ამბავი. — სერვანტმა ენა გააწყლაუნა და ხმა-დბლა განაგაძიო, თითქოს საკუთარ თავს ესაუბრებოდა. — არადა, რა გოგო იყო! ბიჭებს თვალები გვებრცივბოდა.
- ოთახში პატრი შეიხუთა, მოიშხამა და ნაღველით გაივლინო...
 - ტყუულია!
 - შე უკვე სამი წელია აქა ვარ, ამ ანემარისა ყველაფერი ვციო.
 - მაინც სტყუი.
- მიკოლა ვარშადა. გაფართობული თვალები მიაპყრო ჭარისკაცს და გაღიზიანებულა. მორყეული სკამი აპრიალიდა, მიკოლა ხარხარებდა.
 - რა გაცინებს?!
 - შენ რა, მართლა შევეარებული ხარ?
 - სერვანტი გიტარას გადსწვდა და დაცრა დაიწყო. მაგრამ სიმღერა აღარ წამოიწყო. უკრავდა და დღუმდა.
 - იცი, მიკო, მგლები გამოჩენილან.
 - თვითონ ნახე?
 - მესამემ მიიხზრა. მეთოხმებტე კილომეტრთან უნახავს.
 - უწულოით ავკვალებენ, თუ აქით წამოვიდნენ.
 - გეშინია?
 - არა, მაგრამ ყმუილით ავკვალებენ.

ჭარისკაცმა ისევ ითხოვა პაპიოსი. სერვანტს უარი აღარ უთქვამს, მხურვალე ჭავლა წამწამები შეუტრუსა. ამ დროს გაბმული საყვირი მოისმა.

— მეშვიდა, დამივადოს! — სერვანტმა ფარჯის ჩაცმა დაიწყო.
— დურდულით? — შოფერს ჩაწეული ფანჯრიდან თავი გადმოეცო. — არ მოდიხარ? — კითხა, როცა გიმნასტრის ამბა გამოსული ჭარისკაცი დაინახა.

— სერვანტს წაუვიან.
— რაღაც უმწერ ხასიათზე ჩანხარ, ცული ხომ არაუფერია?
— არა. ყველაფერი რიგზეა.
უცქვეშ სახამებელით მშრალი თოვლი ხრახუნობდა. ჭარისკაცმა შლაგაუმის სახელური დაატრიალა და თითარ ისარს თვალთა დადევნა...

მაღე მიკოლაც გამოჩნდა, ქურქის საყულო აქწია და კისერი ღრმად ჩაერგო შებ.

მანქანა გზაზე გავიდა, როცა წინ ჩაუთარა, ჭარისკაცმა კაბინაში შეუფუფული სერვანტის გატყაპნილ ცხვირს მოჰკრა თვალი. მერე ერთხანს იდგა და გაჟურტებდა, როგორ ყანაულებდა მანქანის ძარა. წითელი შუქნიშანი უსუსურად კრთოდა. ნელა ატრიალებდა შლაგაუმის სახელურს და ისარიც აუჩქარებლად ეშვებოდა.

სიჩუქე იდგა. თითორად ეთვადნენ თოვლის მოაკვეები. მთვარის შუქზე ცივი ნიავი ცახცახებდა. გაუჩრდილი იყო ცა ვარსკვლავებიც უჩვეულოდ დიდგონი და უსიცოცხლონი ჩანდა.

ცივი ნიავი მრისხანე ტალღად მოგროავდა და სხუელს უშეშებდა. აქამდე ვერცერთი შენიჭვა ბრწყვიალა, მომაბურტებელ სითოტრეს, მოხორბალე სინათლის ნაკადებით დასერილ და მკაცრ ყინვებს, ქარი რომ უფრო უმაგრებდა ზურგს.

ლუმელში ცეცხლი ჩანელბულიყო. დანაკერჩხლებული შეშა წითლად ვარვარებდა, ზედ ახალი ნაჭრები დაწყო, ჩამოქდა და გიტარა აიღო.

ათი სრულდებოდა, როცა მგლები გამოჩნდნენ... ეს ჯერ კიდევ მაშინ იგრძნო, როცა მგლები სახლს ქარის საწინააღმდეგო მიმართულებით უახლოვდებოდნენ. მოწიმილი, ქურდულად ნაბაჭები სახლს შორიახლოს უფლიდნენ, ყნოსავდნენ, მაგრამ ახლოს მოსვლას ვერ ბედავდნენ. თითქოს ყველა ბგერა წინააღმდეგობის გარეშე გამოატარეს კედლებმა, გარკვევით ესმოდა, როგორ ამორბოდა ცხელი სახებიდან ორთქლი. აღისფერი ენები ილოყავდნენ ღაშებს, სლიოდათ ღორბლი და საწიწღარი წვლანებით ისევ უკან იბრუნებდნენ ცილისმავაკ სითებს.

ლუმელი გუგუნებდა და ბებებს საამოდ უფიცებდა. უცებ მზიარულ გუნებაზე დაღვა. ძლიერ მოუნდა გარეთ გაგარდნილიყო... ადგა და გაეღა.

უწინ ღამე დეფტერა, სუსხი სწვდა, გათანა და სუნთქვა შეუკრა. მგლები უკან თათებზე ისხდნენ, ცმუყავდნენ და გაეებით მშრალ თოვლს ატრიალებდნენ...

ცხელ სახებში თბილი სისხლის წინათგრძნობა ღუღადა... ეს მწველი ღული იყო ამ წუთას მოძრაობის სახაბი მღუმარე, გაყინულ მზარეში.

მთელი წუთი, გრძელი დაძიებული წუთი გრძნობდა ჩასისხლიანებულ, გაშვებულ თვალთა მწერას... უცებ ერთ-ერთი, დიდი და ძლიერი, გამოჩნდა. მომცრო გამოედევნა, წინ დიდი მოზროდა. მომცრო დიდს მოსდევდა. მოიწვედა დაულოებელი, თვითნებური ძალა და მშრალ თოვლზე მძიმე თათების თქაფანის ხმა ორდებოდა. წამიც და ზედ ყურთან გასკდებოდა...

კარი მიაჭახუნა და შვიდან მთელი ტანით მიეყუდა. თვალები დახუტა — შეეცადა არაფერი გაეგონა.

ლუმელი ვიტივებდა. მოპირდაპირ კედლებზე ცეცხლის ენები იგრძებოდა და ხორხოცობდა.

როცა სერჟანტი დაბრუნდა, შუაღამე გაღასული იყო. ოთახში სიმწვიდე სუფევდა. ჭარისკაცს თავი მაგიდაზე ჩამოედო და თვლემდა. ლუმელში ცეცხლი ჩანელბულიყო. სერჟანტმა მინავლებულ ნაკვერჩხლებზე შეშის ახალი ნაჭრები დაწყო. მერე აუჩქარებლად, სათითაოდ შეხსნა ღილები, ლუმელთან მივიდა და ფრაჯა წაიხურა. ცეცხლი გაჩაღდა, ოთახს სითბო მოქადა. ისევ დაიგრძობა და ახორხოცდა კედლებზე ცეცხლის ენები. ერთხანს სერჟანტმა კედლებს უყურა. მერე მშრლა მიმოატარა, ჭარისკაცს ეძინა. ხელთათმენები იქვე, იატაკზე ეყარა, სერჟანტმა დაამთქნარა. მერე კიდევ დაამთქნარა და მიეყუდა.

ჭარისკაცი გახუმლმა საუვირმა წამოაგო. ქუდს ხელი დაავლო და გარეთ გავარდა. მოფერი პაპიროსს ეწეოდა. სიზნღელში პაწია წითელი წერტილი კრთოდა.

— გეძინა?

— მო, ჩამიძინებია.

— სერჟანტი როგორა გყავს?

— რა უშავს. რა იყო?

— არაფერი. წედან ექთანთან ვიყავი და იქ მოვიდა.

— რა უნდოდა?

— ვითომც არ იცი!

ჭარისკაცი აიღეწა. ტანში გასცრა და ეკალი დააყარა.

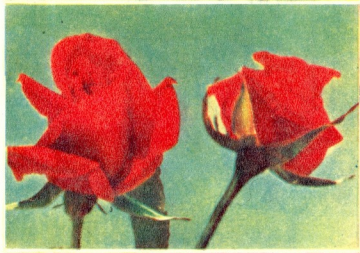
— წაღი!

— რა მოგივიდა.

— წაღი-მეთქი! — დაღრიილა და მანქანასთან მივარდა, სახელურს მოსწია. მოფერმა უცებ ღამრა მანქანა, ჭარისკაცს ფეხი მოუსხლტა და თოვლში გაგორდა.

მანქანამ ჩაიბრვიინა და კვლავ სიწუნარე გაიფელდა.

ჭარისკაცს სიბრაზე გაუნელდა. ტკიოდა თავი, მთელი სხეული. თოვლში პირქვედამზობილს, ტყვილიხასგან სული ეტუთებოდა და ცაცხებდა. ჭარისკაცი ტირიდა, ტირიდა როგორც ბავშვობაში, მაგრამ განსხვავება ის იყო, რომ ის კრიალა ცრემლი აღარ სდიოდა, ახლა ცრემლს მწიკელი გარეოდა, ამ დაუნდობელი დღის განმავლობაში სულს ობივით მოკიდებულო.

„პარსა ჰიოსა“

ბარი აბრამიშვილი

კუნძულ დამანკის
გბრი მესალერებს

მესალერსი

კილით კიდეშდ,
კალით კიდეშდ,
ლაღვან გაშლილა ჩვენი მთა-ბარსი
და გმირი ხალხის ქება-დიდებას
ბუბუნებს ნიწა ნამაგარს.
ახეთი ზეცა სხვაგან ხად არა?
რა სიმშვილედ,
რა ნათლია!
მაგრამ აქ წუდება ჩვენი საზღვარი,
არღვან უსაზღვრო ახაფერია.
ახეთ ჩვენი,
იქით სხვილი,
ნიწა-სხვილი რაა უმოსოდ;
ახეთ მშვი რაა — იქით ნისლია,
და მხოლოდ ჩიტო ფრინავს უფროდ.
რე სხვის მიწაზე რა მესაქმება,
ჩემსას ვულგვარ ურეუდ დარბად,
არ ჩანს არაფერ აქ ვარ,
ახეთ ვარ,
თუ მტერმა ურცხვად გამომალაქა.
აი, აქ მოდვა გროვა მტევნისა,
აქ მოსებს ჩვენი ბიჭები...
გმირო, თუ სიკვდილს ვერ გაემცეთ,
დაცოდე და...
ცად იბრებინა.
დაგას ბოლოსიკი, თუ გაფრთხილება:
წყურული, ვიღარ გადამირჩები!
აი, აქ მოსებს,
იქცენენ გმირებოდ
და იცვდ დანან
ჩვენი ბიჭები!

* * *

ეგვი, ჩემო უმაწვილქალობა,
გოგოვ, ჩაღვლილი ჩიოის კაბობა,
შენა ხარ, ზედმა რაც მიწყალიბა
და სიბრტყისა უწინთ გაჯატან.
ოცენება იცენებებს ტრავოს,
მეპარტიბან წლები — ქურდები,
ღუბსით წვა!
აი, ის ერთად-ერთი,
ჩიოვად მტონია ხეობაწუნდები.
გლიჯე ელლები ზღობით შორველით,
არ გაჯატებოდა ია-იები,
მეღვლილობ ვარ, ჩემო, იმ წინი
და-ღვლილობობის,
გუნების,
მეწუბნის,
მაწურუ, მიწუღდა ტკბილი გალობა,
მაწო რა ვავიდა,
რა დრო გავიდა!
ეტი, ჩემო უმაწვილქალობა,
გოგოვ, ჩაღვლილი ჩიოის კაბობა.

არის ვარდების ერთი საოცარი მესალერული, რომელსაც შეუძლია ყვავილი სიმკვარის აბაროს, მცენარის თვალთ უხივად უჩვენებს მიკროსკოპის თვალთ დახვეწილი. მისი ჰორიზონტი ახალი, ჯერ უკალი მთი ქარმართოს, შექმნას ფერები, ნერვის თავისებური და განუმოცოდებელი სილუატი.

დღელი აღერ, მზე დახვდება თუ არა თბილისის ბოგანიურ ბაღს, ნამდაპკურებულ მიწას ორთქლი აუვა. კვლებში იდგომებენ ვარდები და ყვავილითა მყარველი უკავ დაფუსუსებსა გავატეში. გმირის, თითოეული ნერვს რა უჭირს და რა უღირს. ეს თმაველარა სიმბალოერი ქალი მელგვა ექვთიმოშვილია — ბიოლოგიური მეცნიერებათა კანდიდატი — ახალ ჯინ დასწავლის ვარდის რაქმები ახალი ჯიმი გამოავანდა მეცნიერმა ქალმა. როცა ახალი პიბრების ქმნის, ფერმწერივით დაკვირვებით ეძებს ახალ ფერებს. „გლორიადი“ და „ტრინსდელიორი“ ფრანგული ჯიშის ვარდებია. მათი შეფარებით ძალიან თავისებური და მოუდენილი ყვავილი მიიღო. მერ მას მთხოვლიოს შექმნის ჩემბაბრის სახელი — „ნონა გაფრინდაშვილი“ უწოდდა. აღნიერი ღერო, პრიალა, სახსას ფოთლები, მუქი, ბრღელივითა შეფერილია სწორედ ჭარბარის დღიფოფლის საკვარისა.

ყვავილის კოკრი რომ გაიშლება, ბიოლოგი ფრთხილად მოაღვინს ვიკრვინის ფურცლებს. კასტრაციის შემდეგ საბოლოო სიკეთე პარკით შევიფარება ვარდის სახელი. მერ მფორ ვარდის მფერის მიჯერებებს და ამ წიხის ამოცილობს, ან კიდევ მფერებებისა დაამფერვინებს ნერვს. შემიდვა კი უღდის, როდის განაყოფიერდება ახალი პიბრები, რომელსაც მეცნიერი გამძღობას, ღონიერ ყლორებს, სილამაზებს და სურველს უწინასწარმეგვევლებს.

ახე დამბადა „ნესტანი“, ფაქიზი ფორმის ნიწაყვავილისფერი, ანდა ადონიწიშე შეფაღვლილი სეკვანტიისფერი ვარდი. ღერო ნაწი და აჯერონიწილი ანდა, ფურცლები ნავერდები და გამჭვირვალე.

— ეს ვარდი კი „შაქარია ყანაყვალა“ — ეს ჩემი ბოგანიკის პირველი მასწავლებლის სახელი ვურწმუნე, — მითხრა სტუდენტობისა და ახლადამოყვანილი ნერვ მაჩვენა. მართლაც დიდებული იყო, დღირონი, მთხუზა, ფაქიზი ფურცლებიანი. სერვებდა სასამოწონო და მკვიდრი კქონდა. მერე მოიგნის მასწავლებელი, რომელიც მათი ოჯახის ახალგაზრდა იყო.

— ჩემს სოფელში — კაკაბეთში „ზაფხულითი ნამყოფიდა შაქარია“ მამისი სახელია უნფერცივების საპროდუქტიული ბავალთა ფაქცივების საუფუცილო იყო. მე და ჩემი და-ძმანი ესა ვეწყოლით მისი პრულით. დავფეხბოლით გავსა და მიწ-ღერში, ვიჭერებოთ პეპლებს, ვერფიფით ვყავდებო, მერე კი პერბაროების ვაკიფებამში ვუმბარებოლით. ალაბთ მან განსაკვირებელი როლი შეასრულა, რომ მე შემდეგომ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიოლოგიური ფაკულტეტის საფუნდოტო გახვნი. აქ საპეილაობას მასწავლებდა არა მარტო შაქარია ყანაყვალი, არამედ ჩემი სახელუფანი მეცნიერი ნიკო კეცხოველიც. ამბობო იყო, რომ ერთ-ერთი ახა-

ლი ჯიშის ვარდს „ნიკო კეცხოველი“ უწოდებდა.

პატივცემულმა მეცნიერმა ეს სრულული ვარდი რომ ნახოს, ყოფილ ჩინდუნებს, აწ მოხდინი ბიოლოგს უთუოდ შეადებს.

ბოგანიურ ბაღში სამოსელი შემოძარცვითი ხვებს. მაგრამ კუნძელის ბუქებიც ჯერ კიდევ წითლად ღუიან, მზეც ვეპარო-ანად აბობოს, ისე, როგორც ადრეულ გაზაფხულზე. ვარდები ზამთარს არ ეუკუბიან და შეკავიან. აქ ერთი ვარდი „მთია რუსთაველის“ სახელს ვარდებს. ესეც მელგვა ექვთიმოშვილმა გამოიყვანა. ღვამალი ყვავილია, მუქი ტონისფერი, ნავერდები-ვანი ფურცლებით, კიდებებზე ოქროსფერი ჩაუვდება ამაყი, გამართული ღერო ვებს, ნაწი სურნელი. აგრ სედიანი ვარდი — „ნიკოშვილი ბარათაშვილი“, თახვი ფერი გაალაკრავს მეწამულ კოკრის, მიზაკის მსგავსი სურნელით ვაკაორებს.

ახალი ჯიშის ვარდი, რომელიც სხვა და-ნარჩენს გარეგნული მომხიბველობითი ფორს არ უღებს, მელგვა ექვთიმოშვილმა სახელგანთქმულ ქართველ მეცნიერს ნიკოლოზ მუსხელიშვილს მიუძღვნა.

ფერწლებზე ძელბები და იფინები აღმართულან. შეყვითლებულ ფოთლებს ზემოთი ასასვლელი ბიოკები დაუვარავს. ჩივები რეკობში ეტიფივებენ.

— წინათ ამ ძელბებებისა და იფინის სისეკვარება ვიკვლავდი. ძალიან გამიგება წერქმინაში ჯიშების ბიოლოგიურმა თავი-სებურებმა, მაგრამ როგორც კი ვარდებზე მუშაობს, მაშინ მთავარაა, „აშლალა“ შევიფიფადე, — ამბობს და იღებებს.

მის მიერ გამოყვანილი პიბრების აღწუსხვაც კი შორს წაყოფიანს, იფინება მრავალფეროვანია ისინი. ნაწილი ამ ნერვებისა უკვე გაიგზავნა მოსკოვის ბოგანიკურ ბაღში დაკვირვებისათვის.

შემოქმედებითი ძიება, მელგამოშლელი შრომა, იმ საქმის სიყვარული, რომელიც ახდენნანს ემსახურება მელგვა ექვთიმოშვილი, პატივცემითა და მოქმად-მუხითი განაწყოებს ყველას, ვინც იფინის ლბს, როგორც მეცნიერსა და აფინიანს. აშეყვად იგი მუშაობს შრომაზე — „ვარდის მეფრის სიციფლებს ხანგრძლივობა“.

მელგვა ექვთიმოშვილიან ერთად გავიცანით უფროსი ლაბორანტი ეტუნვა ავალიშვილი, ისინი ერთად იკვლევებ ვარდის ბიოლოგიურ თვისებებს. ახლავარდა მეცნიერმუშაკი უფროსი კოლენისაგან ბევრი სასაჩუბებლობისა და საინტერესოს წყა-ვლობს.

მეცნარებთა გამრავლებისა და სიციფლების თავისებურებათა საიდუმლოების ამბობს ნას უნფარი არა აქვს... ბოგანიკურ ბაღში მოქმედებოდა, რაფგანაც ლაბორატორიებში გრძელდება მელგვარებობის საყვი შემოქმედებითი შრომა, რომელსაც დიდი მეცნიერული ღირებულება აქვს.

ვარდყვავილეთის საწყაროში ქართველი ბიოლოგის ახალმა ჯიშებმა უკვე მოიპოვეს „მოქალაქეობის უღებდა“ დაცე, მომავალში ამ ვარდებმა დაამწყვეტის ქართული ქორწილები და სცეხდენიერი ძეო-ბები.

თხილდა

წყნია, უჭმელი უძლიერი

ერთ დღეა შაშვს სამი ბარეცი ჰქვია სანამ პატარები იყვნენ, ისე კარგად ეძლიოდნენ, რომ ყველა იმით აქებდა, დედა სინარელოთ თავს ევლებოდა, რა კერძიც არ უნდა მიეზნალებინა, საიმიწონებთ შეუქვიოდნენ. ცოცა რომ წამოიზარდნენ, ყველას რაღაც უნდა უნე დასრემდა — სუფრას რომ შემოუსვდნენ, უფროსი ყველაფერზე ტუჩებს იბრეკავდა, სულ არ მინდას გაიბახოდა, შუათანა ცოცა რადაცას უჭმარდა და მაშინვე თავს მიაჩნებდა, უმწიროს კი ყველაფერს თავისკენ მიათრევდა და ყლავაჟდა.

ამიტომ მეზობლებმა მათ ზემდგომ სახელები უწოდეს: პირველს — წუნია, მეორეს — უჭმელა, მესამეს — უძლიერა.

— რა ვენა, რა ვუშველდ ამისთანა უწესო შვილებს, წუნებრივ ჰვანა არ იციანი! — შესწიროდა დედა შაშვი ხან ვისა და ხან ვის...

ერთხელ შორიგანა კაპკაგნა ურია: — მაგაზე როგორა წუნდები, წაყვიანე სამივე უღრან ტყეში და იქ დაყარე, თავი მიაჩნებო.

— უშიე, როგორ იქნება! — გაუწყრა კაპკაგნა ვერტი, — უშეგობისა, ექიმ მოლაღობით წაყვიანე, ის ურჩებს, როგორ მოიქცეს. თანაც წაშლებს გამოუწერს. დედა შაშვს მოეწონა ვერტიის რჩევა და მეორე დღესვე შვილები ექიმთან წაყვიანა.

მოლაღობმა გულდასმით გასინჯა პატარები და თქვა: — ამ ერის წუნია ჩასძრილია მუცელში, მეორეს — უჭმელია და მესამეს — უძლიერა, ამიტომ არიან ეს ორნი ასე გამზადდები და მესამე მოუღალბარელი.

— ეგრე კარგად როგორ გამოიყინო! — უთხრა ცაცაბები დედა შაშვს მოლაღობს, — ჩვენმა მეზობლებმა სწორედ ასე შეარქვეს: წუნია, უჭმელა და უძლიერა.

— მაგას რა ბევრი უნდა! — ჩაიხიხითია მოლაღობმა. — აბა შეხედეთ: წუნისა ტუჩები აქვს დაბრეტული, უჭმელა ჩინრას გავს, უძლიერა გიკვივითაა გაბერილი, ანათ ყველას ერთი წუნალი მოუხდებოთ. — დაბობლოვა ექიმმა, მოსწყვივა მუხის ფთოლი, გადამიღო რკის კვამის საშემდეგ, აიღო ნიღბის ფრთის ჯაბისა და გამოუწერა რეცეპტი: „პააშვებო, დიდს გაუაღებო! ჰმებით წსიცირა! ექიმი მოლაღობო“.

როსტომ ელანიძე

ყო ერთი პატარა ხელმარეც ბიჭი. ხეს ათლდა, თიხას მერწყავდა, კრიდა პატარა კაცუნებს, კრავდა, მერე დაყუენებდა წყარებდა. — ერთი, ორი, ერთი, ორი, სწორად! — გასახებდა თავის ნახებუე თოქინებს და უკლდე დილით აფარებებდა. მერე დასხებუბოდნენ მოლზე და საუბრობდნენ.

თის თოქინებე ტუის ზღაპრებს უვებოლენ, თიხისანი — მიწისას, ნაჭრის თოქინებო კი — ათსანიარა ჭრელ-ჭრელ ამებეს.

პატარა ბიჭს ერთი თიხისი კაცუნა ჰქვია, ყველაზე ციკუნა და ცქნავთ. არახოდეს იქ არ განერდებოდა, სადაც ბიჭი დასვამდა, ხან სად გადგორებოდა და ხან სად, ძებნება ბიჭი, ეძებდა, იპოვინდა და ხარბობდა. თიხას ყველაზე ლიერ სავარკიშოდ წასვლა ენარებოდა ხოლმე. ყველაზე ნამცეცა იყო, ყველაზე პაწა ნახიჭები ჰქონდა, ყველაზე უხედა ილბობდა, ამიტომ ყველაზე მეტად ენარებოდა ტუისბიხას გასინჯრბო.

— ერთი... ორი... ერთი... ორი... სწორად! — გასახებდა პატარა ოსტატი თავის ნახებუე თოქინებს. — თიხა, წუ არცევე წსიცირა, ერთი... ორი... ერთი... ორი... ტუისკენ ნახიჭით იარ! თიხა, მარად! — თიხა უკუნელოდ ადევნებოდა მიმავლს.

— დავიღებ. — ამიოიხრა ერთხელ თიხისი კაცუნმა. — რას დავგაგონებინებს! — გაბრაზდა პატარა ოსტატზე. — არ წონდა, ავდებოდა შე სადაც ჩემთვის, რადა მაინცე დაბანაც შე ამიოიხრა იმდენ თიხებზე! წყარის ხელ-ხელები გამოკეთა, თიხალები, ტუნეტი დალიახებდა მიიხრა: „ნუნე აბლა კაცო ხარ უკვა, ყველაზე ბედნიერი თიხაა ეს მოიხოსო“. რა ჰქონდა მინდოდა ასეთი ბედნიერება, დაგვათრევს მინდობრ მინდობრ, ადვადლის, მერე აღარც ჰქამას აქვს მადლი, ადარც ძილს. არ მერჩია, ჩემს მძებთან ყუოფილეთაყი უწრენველად, უფარდელად? ყველაზე ძნელი ჩემთვის ზღაპრების მოყოლაა, გინდა თუ არა, რაღაც ამბავი მოყვირო. სხვა კაცუნები შეხებანს, მე კი უკრა და ვერ მოვიბო თავი მოხაზობს, ოსტატი ამბობს — უწეო რავე არის, შეგიტყდა ამბის თიხობია, მაგარი, როცა პირველ ესტლებით, შენ აგარდები-ჩაგორდები, სადაც შეგარდები და იმლებიო.

— ერთი... ორი... ერთი... ორი... ჩაესხა თიხას. — თიხისად გვერდი აუარეთ, არავინ გადებტან! — ბრანას ოსტატმა. — თიხამ! არ გაუგონა, გადამბადა მოსურვე, ისეუა, მაგარი აგორდა, დავირდა და თიხობლმა ჩავიკრა. ნათქვამა, „რასაც შეტრეკე, მწნელად გადაიწვევიო“.

თიხა დიდს სინათლემე უოწანას იყო მიწვეული და, ბედულმა უქმად ვიღებ! შეარწუნა, იხოზა, იხოზა და ძლიეს ამბობდა. რა კარგია, ახლა ჩემთვის უქინები და კი-კოჭურები, არც ოსტატი მინდა და არც მისი კაცუნებო. უტებ ციკუებებს ხმა შემოესხა.

თიხისა მოაგონდა ოსტატის დარბევა: — „ეროდ ციკუებს და თაგუნებს, თორმე მოკაციტებნ და შეგასამუნებნო“. თიხის შეტუინდა და უკან, სორბო შეტყრა. მაინც რაუა დასაყუბოდნენ ციკუები? — აიშე დედა! — იძადა მაწაწა ციკუე. — რამ გადაგრიო, გოგო? — ჰკითხა დედიკომ.

— შეხედე! რა ჰკილა ფულდროშო? — ვერ იცანი? — უთხრა დედა ციკუმა. — აღმურა, როცა ზამთარი მოახლოვდება, ჩამოვალდება ხის ფულდროშო უკანა ფეხებში, გაჩევაა ფრთებში და თაგაუყრა დაცილებული იძლევა ზამთრის ძილს.

— ჩენ რა არა ვიძინებთ? — თიხე ზარბაცობსა და შექთახორების საქმეა, მიედი ზახუული თიხის ვაგორვე ხის ფულდროშო, დაწვდები ამ ზამთარს და დაუწყებე ჰქამას, თან დავიცინებ, რომ გაზა ფულზე იხეე ვიძროშო. — მერე თიხამ რომ შემოვკვადლებს? — აჰ, იმდერი მაქვს, შემიძლია, სხვასაც ვუზიარო.

— მანა, ის სხვა ციკუები არ აგროვებდენ, გინა? — არც ერთი ციკუე არ არის ზარბაცი, მაგარი ხანდახან გავცინებდა, ხაც შეეწანება ზამთრის მარცხს. მაშინ ერთი მეორეს ხელს უშამაოვო, ტრე გრამ არ დამაიწყუნებს, წამოგაჩვენებს, სადა მაქვს შენახული: თიხა, უკაცო, წაბლი და წაწიბო, — უთხრა დედა ციკუმა შვილს. მერე აუფხუფუნდენ, ფუფულა კუდებით აიჭინეს და ხიდან ხეზე გასკუდნენ.

თიხა საფარდენ გამოიღო და, ჰერა, მიკურცხლა. ოსტატის ეწოს რომ მიადავა, შეჩემდა.

— რა ექნა ახლა, რა უთხობა, რით ვიპრობო თავე? — წუნება თიხა. ოსტატი დარდობდა თიხისს დაარცავდა, ბევრჯე ეძებეს თურმე, მაგრამ ვერსად იპოვეს.

და, აი, თიხა დაბარდუნდა.

— ერთი... ორი... ერთი... ორი... — კლავ გაიბახოდა დილითანი პატარა ბიჭი. — ტუისკენ, ნახიჭით იარ! — და თიხაღაც ხალხისანი ცუსუნელოთ მისდებდა მიმავალს. მერე მოლზე ამბობდებოდნენ და შეკუბოდნენ დამაშვებებს. ხის თოქინებე ტუის ზღაპრებს ამბობდნენ, თიხისანი — მიწისას, ნაჭრის თოქინებო — ათსანიარა ჭრელ-ჭრელ ამებეს.

თიხა? — თიხლაც შეკუბოდა, ზღაპრებს კი არა, ნახებუე ამბავს, თუ როგორ იჩამოტებდნ ტუის ცხიკულები, როგორ მეზობლები ერამბინებენ ფუფულა ციკუები, და როგორ შეაზნა მაწაწა ციკუე, თავდაუიარა ჩამოვდებულმა აღმურამ.

გაგული ტოლონიძე

რაჭა

მ. ბერიძე

მეკობრივი გულგახე

ნათია ბაგრატიონი

მომენტს ბაგრატიონი

მეთევანე მელაქაძე

დავით კობახიძე

დიდი
საქართველო
ომის
დათმობის
25
წლისთავის
პიკეტაჟი

გაიბედა ამსახვედნასი

სამამულო ომში დამსახურებისათვის საქართველოს სსრ სამხედრო კომისიარიაგმა რაისა გოგოსაშვილი უფროსი ლეი-ბენანტის წოდებაზე წარადგინა.

ჩვენ შეგხვდით რაისას და გავცვიანი მისი საბრძოლო ცხოვრების ეპიზოდები.

სამამულო ომის დაწყებისთანავე, ლა-გოდეზელმა ევგენია გოგოსაშვილმა ორი ქალიშვილი გააყოლა ფრონტზე, ელენე და რაისა.

ელენე ევაკუირებულ ბავშვებს აგზავნიდა ზურგში, რაისა კი ფრონტის ხაზზე იბრძოდა.

1941 წლის ნოემბერ-დეკემბერში 44-ე საველე პოსტიკალი, სადაც რაისა მედი-ცინის დად მუშაობდა, ბრძოლის მიიკე-ლვდა გზას. გაიარეს მახაჩკალა, ნოვო-რისისიკი, 1942 წლის იანვარში ქერჩის ბრძოლების მონაწილეონიც გახდნენ.

პოსტიკალში რაისასთან ერთად მრავა-ლი თანამემამულე იყო: მთავარი ქირურ-გი, აწ განსვენებული პროფესორი ა. ჩაჩანიძე, ქირურგი ა. ქადაგიძე, თერა-პევტი თ. ილავილი, ექიმები და ფერმლე-ბი შ. მაკაროვა, ნ. ჩაჩაძე, მ. კაპანაკოვა, მ. სემიაროვა, ფ. ვიზაბრილი, თ. ბუაძე, მალვა გოგიბერიძე. მისა გერტეროვი, გო-გი გაბუნია...

როგორც ყველა მებრძოლს, რაისასაც ბეჭი აქვს მოსაკონარი.

— არ დამვიწყდება 1942 წლის 9 მაისი; პოსტიკალში დაჭრილთა მო-ზღვავება იყო. მთავარი ექიმი ა. ჩაჩანი-ძე გვეყვებოდაწარითმული იწყა პალატა-

ში. ექიმებს მოცლა არა ჰქონდათ. მე ახლადმოყვანილ დაჭრილთა განაწილება-ზე ემუშაობდი. თურმე მგერმა ალყა შემოგვარგვა. პოსტიკალში მხედებიით შემოვივიდნენ გერმანელები; ყოველ-გვარ საზღვარს გადააჭარბა მათმა ბარბა-როსობამ. ავადმყოფები ხელიდან გამო-გვატყალებს და იქვე დაგვიხოცეს.

სასწინელება დავმართა რაისასაც. მას ხელი სკაცხვს, გარეთ გაათრეს... იქ კი სახელდაცხლოდ აღეშართა საწრჩობელა, რომელზეც რამდენიმე გვამი ეკიდა. ქაღს ენა ჩაუვარდა, გაქვავდა, მორჩილად ელოდა სიკვდილს, მაგრამ ანგაირშიანად მოიქცნენ ფაშისტები — ახალგაზრდა ქალიშვილი გვევთა კოლონას შეუერთეს და ბერლინისაკენ გაუყვენეს გზას.

მიიმე იყო ის გზა: რამდენ გვეცხ მო-ულეს ბოლო! ვაივაგალით მიათრევდნენ მოლოლი, დამსკარ ფეხებს. ასე გაიარეს ასობით კილომეტრები. წყალი არსად იყო, წყურვილი აღრჩობდათ. მანია კაპა-ნაკოვამ ძირს, ნაფხურში წყალი შენიშნა, დაისარა, მუჭით უწოდდა შესესა. ყელი გაესველებინა, გყვიამ ზურგი დაუჭრილ-ლა. ფეოლოსიამდე განანაერდა გვეთა კოლონა... ახალი შეხება დახვდა. იქ ნახა რაისამ ექიმები შ. აბუთიძე და გ. გენეშხაძე, ნახა ცნობილი პარტიული მუშაკი ამბროსი რამიშვილი, მტკიცე და გაღატევილი ნებისყოფის ადამიანი, რომე-ლიც შემდეგ ფაშისტებმა მხეცურად მოკლეს.

დიდი წაბების შემდეგ გვევები ბერლი-

ნის გარეუბან — შანდაუში დაბანავეს, სადაც მათ ყოველგვარ მიმიმ სამუშაოზე იცვენდნენ.

1944 წლის გაზაფხულზე ჩვენი ნაწი-ლები წინ მივიწვდნენ. გერმანელებმა დაბომბეს გვეთა საერთო საცხოვრებე-ლი. მეორე დღეს თბილისში ჩამარბული, უკონო მფეომარეობაში იპოვეს რაისა ბედის თანამოზიარეებმა და უპატრონეს. გრძნობდნენ რა თავიანთი აღსასრულის მოახლოებას, ფაშისტები სულ უფრო და უფრო ცოცხს იკიდებდნენ. 1945 წლის აბ-რილში მათ საბჭოთა გვევების დიდი ჯგუ-ფი, მათ შორის რაისა და მისი ამხანაგე-ბი იტალიისკენ მიმავალ მატარებელს გააკოლეს.

მაღე ჩვენმა ძღვეამოსილმა არმიამ საბოლოო გამარჯვება იზიჟმა. რაისა იხსენებს თანამემამულეებს: გ. ჯალია-შვილს, კ. გაბუნიას, ალ. წურწუმიას, ალ. კუტიბაშვილს, გ. ზუბადალაშვილს და სხვებს, რომლებმაც მასთან ერთად დადა-იგანეს მწარე დღეები უსხოეთში.

ომი უკვე დამთავრებული იყო. საბჭოთა ხალხი შტრილობებს იწმუშებდა, ხოლო რაისა და მისი თანამებრძოლები ჯერ კიდევ საზღვარგარეთ იმყოფებოდნენ.

1945 წლის 5 სექტემბერს დაავადმყო-ფებულ რაისა საქართველოში დაბრუნდა.

სამამულო ომის ინვალიდი, პენსიონერი რაისა გოგოსაშვილი აჭყადა ბავშვთა პირველი საავადმყოფოს ქირურგიული განყოფილების ექიანია, თავგამოდებით ზრუნავს პავტირების ჯანმრთელობაზე.

დოდო ზუაბიანიძე

ქუჩა იყო უკაცრიელი და ამ ქუჩაზე მარტოდაპირე მიიპოვებდა იგი. იანერის სუხი ძვალა და რბილიმე ატანდა. ქარი სახეში სცემდა. თვალს მითით უვსებდა. მიანე მიიჩქაროდა, თითქმის მიბრუნდა. უნდა, საკუთარი თვალით ენახა, დარწმუნებულიყო. წესუ მართლა ისაა, იესუფ ალიევი? შეუძლებელია. თუცა... ვინ იცის...

როდის მოხდა ეს? კი, ამ ოციოდ წლის წინათ. მაშინ სულ ახალგაზრდა, ოცდასამი წლის ყმაყელი ქალი იყო, მისკეთის იურიდიული ინსტიტუტის წარჩინებით დამთავრებული და ორი წლის სავაჭრო-ძიებელი მუშაობის პრაქტიკა ჰქონდა. ეს იყო და ეს. მაინც არ „დაინდეს“ — ერთი მეტად საშიში დანაშაულის, ბნელით მოცულ მკვლელობის გამოძიება დაავადეს. დამწერი კანის ნაღვლი, დანაშაულებელი ფეხსმცლის ქვერტი და ტრიკლიბუსის ბილი — ეს არაფერისმშველი, უმწინვენი ნარჩენები უნდა „აღლაპარაკებინა“. ამ ნივთებით ფარდა უნდა აეხადა საშიშელი ბორბოტოქმელებისათვის.

ოთხი თვე თავადებულე მუშაობდა. დამსივებისაგან, უძილობისაგან ამოღებულნი თვალებით დარჩალებდა დღდაქალაქის ქუჩებში, ქალაქგარეთ, მანქანების ფარეხებში, ტრიკლიბუსის ბილითა უშველა — დადგინა საჭირო მარჩრუტი, რამდენჯერმე იმეჯავრა კიდეც მინარშებელი მანქანით. კინედუტორ ქალს გამოესაუბრა. ქალს სათელი მესხიერება აღმოჩნდა — ზუსტად აღმურა ტრიკლიბუსის მუდმივი მგზავრები. ერთი ქალიშვილი გაიხსენა, ცოტა ხნის წინათ „უმიზებოდ“ რომ დასტრავა ჩვეული მარჩრუტი. იგრანო, აქედან უნდა დაეწყო, ქალოშვილის მშობლებს მიკითხა. გუემართლა: ქალიშვილი რამდენიმე თვეა უგზო-უქვლილ დაყარვულაო. ავი წინათგარძნობით შემინებულნი შეპურებულნი გამოიმჩებულს. შინაურებთან საუბარში ბევრი რომ საგულისხმო გაიკვია. შემდეგ — ექსპერტიზა, შემოხვევის ადგილის განმეორებითი დათვალიერება, მოწყვეტის დაკითხვა, მკვლელის კვლის მიგნება და მისი დაჭერა.

ათი წლის პატიმრობა მიესაჩვენა ახალგაზრდა მუშა ქალის მკვლელ ოსუსუფ ალიევს. სასრულ ეციტავა მაშინ გამოძიებულს, მაგრამ კანონი მეტეს არ ითვალისწინებდა. თუმცა, ვინ იცის... მკვლელებად არ იბაღებინა, გვების გამოსწორდეს, გარდაიქმნას, შეინანოს ჩაღწილი დანაშაული. ათი წელი საკამო დროა ადამიანის დასახიჩრებელი სულის განსაყურნავად, — ასე ფიქრობდა მაშინ გამოძიებელი და იმედოვნებდა, რომ ალიევის სახელს ადარასოდეს გადაწყვეტილიდა დანაშაულგებრივ სამყაროში.

...წესუ მართლა ისაა, იესუფ ალიევი? წარმოებაში მიღებული საქმის ნახეაროვი კი არ ჰქონდა ჩაითხული, რომ ფეხზე წამოიჭრა არა, ახლვე უნდა წაიღდეს, თვი-

თონე ხანოს, საკუთარი თვალტრეკებით მოსწავლი საკამოდ დიდი დროა მგარამ მიანე იცნობს. თვალნაწილე წარმოუღვა მისი მოყენებული, მხრეში ჩაგარდნილი კისერი, გაფთხებულე სახე, მშრალი, უსიციოცხო გამოხედვა, პატვიტის რომ ითხოვდა, გამოსწორებას ჰპირდებოდა. ვიდრე რაიმეს თქმას მოახტებებდა, ალიევმა დაასწრო:

„მივანით, უფროსო? იქნებ, კიდეც გემაღდა და გვეროდათ ჩემი. ეს, ვერი გვიმართლეთ! ვიცი, დანდობის დროს არა ვარ და ნერც დამინდობ. გაიწმენებით, ჩემნაირი არაკაცები იშვიათად შეგებლებინ კიდეც.“

რამდენი წელი გაიდა მას შემდეგ? ალბათ ოცი, ან ოცდაორი.

ლარისა ალექსანდრეს ასული ბულიაევა ამეჰად საჭარბულოს სსრ შინაგან საქმეთა სამინისტროს სავაჭროძიებელი სამმართველოს სარავანზინაუცი-საერთაშორისო განყოფილების უფროსი გამოძიებელია. მეოთხედ საუბრეზე მეტია თავდადებით ემსახურება სოციალისტური კანონდებრების დაცვისა და დამანაშაულობის წინააღმდეგ ბრძოლის საქმეს. ვინ იცის, ამ ხნის მანძილზე რამდენი საშიში დანაშავე, ჩამდენი მარცხეული, ქურდი, თაღლიდი, საზოგადოებრივი ქონების დამტაცებელი გამოუგაქვარავებია, რამდენი დირსულე ბოქალაქის სინდისი და პატრინსება დაუდევს დანაშაულგებრივი ხელყოლისაგან.

ზოგჯერ მოლად წყალგამღებულე გამოუსწორებულ რეცედივისტაქვ გადაწყვიტობა, სწორედ ისეთს, როგორც იესუფ ალიევი იყო, „ჩემნაირი არაკაცები იშვიათად შეგებდებიანო კიდეც“ და სწამს ლარისას, რომ უნდათბი მართლაც ერთფერობი არიან, რომ ადამიანები სიცილისათვის, სიყვარულისათვის, ბედნიერებისათვის არიან დაბადებულნი, რომ ბორბობება საკვალეო ჰუმუჯია მხოლოდ, ჰუმუჯი, რომლის ჩამოცილება ყველის შეუძლია. ვისაც კი მასთან ბრძოლის ნებისყოფა და სიმტყეე შესწევს.

ეს რწმენა ასულდგმულედა და ასულდგმულესი მილოცის მითრას — ლარისა ბულიაევას. ამ რწმენას უნერგავს იგი თავის ახალგაზრდა კოლეგებს. და უმბარია, ბავშვით უმბარია, როდესაც საკუთარი რწმენის გამარჯვებას ზეობობს. მის სამუშაო მაგიდის უტრა სასევა საწყელობებელი, გამოსწორებელი, საზოგადოებრივი შრომა ფერხელში ჩაბმული ადამიანების სამადლობელი მართებით: „თქვენ რომ არ შეგხედროდით, ლარისა ალექსანდრეს ასული...“, „თქვენი გულში ჩამწვდომი. მშობლიური დროგების შემდეგ...“ „ნება მიბოძოთ კიდეც ერთხელ შეგებდეთ და გელითდი მადლობა გადაგზახდით...“ — ასე იწყება და მიივრდება თითოეული მავნანი.

ჭილდობები არ ავლია ლარისა ალექსანდრეს ასულს — „საპატიო ნიშნის“ ორდენ-

განათლებლის
საპატიო ნიშნის
პრპრპრ
პრპრპრ

ნი, მელღები, მდლობები, წახლისებები... მაგრამ გამომჩიებელი ქალისათვის ყველაზე დიდი ჭილო, ყველაზე დიდი სასუქარი მიწე ეს პატარა, ოთხკუთხა ბარათობია, ეს ალალი, უნაგარო სტრეონები.

ლარისა ბელიავე საგამომჩიებელი პრაქტიკის დამსახურებელი პედაგოგია. უცნაური გამთქმავა? სამაგიეროდ კემპირიტეხაა. მისი სადღისო საქმიანობა სწორედ რომ პედაგოგიის საფუძველზე აგებული შვიდ რაიონს ემსახურება: მარნეულის, ბონისის, წაღის, დმანისის, ახალქალაქის, ბოგდანოვისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის რაიონებს. ზოგჯერ სამ-ოთხ რაიონს ერთად მოივლის. დღით რომ მარნეულშია, საღამოს წაღაში ამოყოფს თავს, თუ მანქანა ვერ იშვია. ახალქალაქიდან ცხენით ვალავ ბოგდანოვში. არც სიცხეს უშინდება, არც ავღარს...

ღეაწმოსილო გამომჩიებლის სტუმრობა ყველას ახარებს. არამარტო ახალგაზრდა გამომჩიებლები, საკმაო პრაქტიკისა და გამოცდილების მქონე იურისტებიც გულისუერთი ისმენენ და ითვალისწინებენ მის რჩევა-გაკვეთილებს. ბელიავე, უბრველესად, კვლევის სტადიში მეოფ სისხლის სამართლის საქმეებს ეცნობა, თითოეულ მათგანზე საკურო, კონკრეტულ მითითებებს იძლევა, იკვლევს სისხლის სამართლის საქმეთა შეწყვეტის საფუძვლიანობას, საქმის უსაფუძვლოდ შეწყვეტის შემთხვევაში იძლევა განყარვულებას მისი საგამომჩიებლო წარმომგებში აღდგენის შესახებ, აზრადიებს და აანალიზებს თავის სამომსახურეო რაიონებში საგამომჩიებლო მუშაობის მდგომარეობას, მონაცემებს, დამარებას უწევს წინასწარი გამოძიების ორგანოებს ადგილებზე საორგანიზაციო მუშაობის უკეთ წარმართვით, უხსნის და განუმარტავს მათ, თუ როგორ უნდა მოამზადონ თითოეული საქმე სისამართლოში წარგზავნის წინ, რათა ადვილი არ ჰქონდეს მათი უკან დაბრუნების შემთხვევებს, და ვინ მოთვლის კიდევ რამდენი მნიშვნელოვანი თუ უმნიშვნელო საქმის გარკვევაში ეხმარება მათ.

დაამთავრებს, მორჩება, უკანასკნელ წერტებს დასეამს და თბილისისაკენ მიიჭეარის აფორიაქებული გულო: "ნეტაიე სასა რას აეეთებს ახლა? დაამზად ვაკვეთილები? იყო წრის შევადინებოზე? ბების ხომ არ აფარებს? ხომ კარგად ვარს, დასიყენა?!"

თბილისის 66-ე საშუალო სკოლის მეცხრე კლასის მოსწავლეა სასა ნამრთაძე, ლარისას ერთადერთი შვილი. მუდლვე შარშან ტრაგიკულად დაღუბა. ახლა ეს დიდთაღუბა, ლოკებლადეა, ლამაზი ბიჭუნა მისი იმედი და სიხარული.

ლარისა ბელიავეს მთავარი მიზანი საზოგადოების სამსახურია, მარტლესრიგის დამრღვევების, სისხლის სამართლის დამნაშავეების წინააღმდეგ შეუნელებელი ბრძოლის ყეთლმობილური საქმეა.

გ ს ჯ ე რ ტ ა

„ნატა 306 აბოო,
რა ნიშპა აბოო...“

თითოეული მნიშვნელოვანი ისტორიული ძეგლი მისი შემქმნელი ხალხის ისტორიის ნაწილია. ასახავს რა გარკვეულად ამ ხალხის ცხოვრებას, ახეთი ძეგლი შესაბამის წარმოდგენას გვიქმნის მის კულტურაზე, სულიერ მოტენვიალზე. ამ ძეგლების მეშვეობით ვლასაჩაკობთ ჩვენ ამა თუ იმ ხალხის ისტორიაზე. მათივე მეშვეობით ვეცნობით აწ ვალაშენებულ ხალხებს. ალბათ ამის გამოა, რომ ამა თუ იმ ხალხის კულტურა მის მიერ მატერიალური და სულიერი ცხოვრების სფეროში მოპოვებული მიღწევებით იზომება.

ქართულ ხალხს ბევრი მსოფლიო მნიშვნელობის რამ შეუქმნია. ეს ჩვენ დღემდე მოღწეული სხვადასხვა ხასიათის ძეგლებით ვიცით, მაგრამ რა ვუყოთ იმათ, რაც ათანაირმა ვაღმომიღმა წავართვა, დავიწვია,

) ამ წერილთ ჩვენს ეურნალში იხსენება ახალი განყოფილება—ქართული კულტურის ძეგლები.

დაგვიწვია? ჩვენი ისტორია ხომ ძირითადად ტერორთან ბრძოლის ისტორიაა, თავი მტებისა და ფსევდოერწმუნარებისათვის ბრძოლის ისტორიაა? მაინც რაღვინე რამ შემოგვარა ძვირფასი, დიდებული, სახარბიელო გადავხვედით ჩვენი სამშობლოს ყოველ კუთხეს. უწყვეტოთ მის თითოეულ ბოროტს, რამდენი ტერორია დაუბრუნებს ქართველ კაცს მათზე ანდენი ციხე-აუწყისების, დაზარალების, ეკლესია-მონასტრების აწმენდასთვის. ახლა მათი აწმენდის თარიღი ეკითხვი ვინ არ უნახავთ ამ ჩამოხრულ-ჩამოკურნულ კოლონიებს: მრისხანე რომელია? სოფიონები, შამაძის დროში მომავალი არაბები, ჩრდილოეთიდან გრიავლითი გადმოპარული მხარები და კიდევ ვინ მოიწველის, ვინ სხვა არა აბაყური, მარტო ქალაქ ქუთაისის 8,000 წელზე მეტი ხნის ისტორია რად ღირს!

ახლა, ბევრი რამ გვაქვს ქართველებს საფაშო, ზეგრო, დიდებული. მათ შორის კი გარკვეული ავადი უქვირავ მტებითა, იბერიის ეკონომიური და პოლიტიკური ცხოვრების აკვანს.

როგორც არქეოლოგიური გათხრები გვიჩვენებს, მტებით ტერიტორია ჯერ კიდევ ძველი წელთაღრიცხვის III ათასწლეულში უყოფია დასახლებული. ცხადია, ამ დროისათვის იგი ქალაქი არ იყო, რადგან მაშინ ქალაქის აღმოჩენასათვის სპირობი ეკონომიური და სოციალური პირობები ჩვენში ჯერ კიდევ არ არსებობდა.

მტეთა ქალაქად ძველი წელთაღრიცხვის IV-III საუკუნეებში უნდა გადაქცეულიყო. როგორც ჩვენ ისტორიულ მხარეზე ვლპარაკობთ, ყოველთვის უნდა ვგახსოვდეს, რომ მას სხვადასხვა დროს სულ სხვადასხვა შინაარსი ჰქონდა. იყო დრო, როდესაც „მტეთა“ ტერიტორია და არავის შესაყარი მდებარე ტერიტორიას გულისხმობდა. მაგრამ, გადიდა დრო, მტეთა თანდათან იზრდებოდა და ძლიერდებოდა, მისი მფლობელი თანდათან აერკებდნენ თავიანთ უწყებებს ახლო-შეშლი ტერიტორიებზე. ჩვენ ისეთი უმჯობესი პუნქტირები, როგორც იყო ქართლი, არაზაქა და სხვა, მტებით სახელის ქვეშ შემოვიკრიბენ. ისინი ტერიტორიულადც მტეთის ნაწილად იქცნენ. — ასე მივიღეთ ისტორიკოსებისათვის კარგად ცნობილი „დიდი მტეთა“.

მტეთის ასეთი გასხვებლობა მის იბერიის დედაქალაქად გადაქცევის უნდა მოქოლოდა. დედაქალაქობის ხანის მტეთა დიდ ტერიტორიაზე იყო გაშლილი. ეს ტერიტორია შეიძლება ასე წარმოვიდგინოთ: აღმოსავლეთით — რაინისგან ახლადნეო სადგური შაპსით, დასავლეთით — ძეგვი-ბეგოძისძალს ხევი და ნასტავისი, ჩრდილოეთით — მთხარის სანახევრი, ხოლო სამხრეთით — საწყებულა-დიდგორის ქედი. იგი ირ ნაწილად იყოფოდა. მტერიის მარჯვენა მხარეზე დებარე ნაწილს „არჩაზითი კერძი ქალაქი“ ერქვა, ხოლო მტერიის მარცხენა მხარეზე დებარეს კი — „მუხარითი კერძი ქალაქი“. დედაქალაქი ციხე-სიმაგრეებით და ზღვდებულადნით იყო გამაგრებული. მასში შენაგა-

ლი ყოველი გზა მაკარად იკეთებოდა. დედაქალაქი საყოფარი შიდა ციხე ჰქონდა. იგი სამეფო რეზიდენცია იყო და შინაშინის დიდის მოქალაქეებსაც იფარავდა ხოლმე. აქვე იდგა სამეფო რეზიდენციის მცველი არჩაზი.

ციხე-სიმაგრეები „დიდი მტეთის“ ცალკეულ უბნებშიც იდგნენ. ისინი ამ უბანსაც იცავდნენ და საყოფიერ დედაქალაქსაც. რა თქმა უნდა, თავის მხრივ დედაქალაქის რეზიდენცია მთა დაცავდა. „დიდი მტეთის“ უბნები დიდიმეწველეთან სამეურნეო რაიონებიც იყვნენ. ისინი სხვადასხვა ხასიათის სახეებით ამარაგებდნენ დედაქალაქს. ეს რაიონები დედაქალაქის აუცილებელი სტრატეგიული ნაწილებიც იყვნენ. საყოფიერ მტეთა, შიდა ციხე, წინაშე, საპატიო-აზო და სარკინე ანტიკური ხანის ქართლის დედაქალაქის უმთავრესი უბნები იყვნენ.

ქალაქი მტეთა იბერიის მონათმფლობელური სახელმწიფოს ერთ-ერთი უძირითადესი ეკონომიური პუნქტი იყო. მდებარეობდა რა ამ ქვეყნის ორ უმნიშვნელოვანეს სამომსლო მაგისტრალუმს — მტკვრის და არავის შესავარზე, იგი ამ მაგისტრალთა უპირატესი ექსპლოატატორიც იყო. მტეთა იბერიის უმთავრეს სახელისო ცენტრსაც წარმოადგენდა.

როგორც მეცნიერები ვარაუდობენ, ქალაქი მტეთა საქაბოდ მიღროდა უნდა ყოფილიყო დასახლებული. საქარისა ადინისონს, რომ ძველი წელთაღრიცხვის 65 წელს, რომაელებმა განკლები მარცხენა მხრის იბერიის მეფე არტავაზ 19,000 კაცი დაქარავა მოკლულად და დატყვევებულად სახით. აღსანიშნავია, რომ იბერიის მეფის ლაშქარი, ტერის მოკლულდელი თავდასხმის გამო, ძირითადად დედაქალაქის მოსალობობიდან გამოკლებილი მებრძოლებისაგან შედგებოდა.

მტეთაში აიღვა ფეხი იბერიის მონათმფლობელურმა სახელმწიფომ. აქ, მტეთაში მოიკლა გადამწყვეტი გამარჯვება ფარნავაზმა სახერმწიფოს მიერ იბერიის გაზემდ დასაფლავდ უპროზე და ქვეყანას ბერძენთა უღელში მოკლდა. აქედანვე გადარეს იბერიის მფეთა ვაღუნა კოლხეთი და სხვა ხარეხში. დედაქალაქობის დროინდელი მტეთა იბერიის რელიგიური ცენტრაც იყო. სწორედ ამ ქალაქში მიიღო იბერიაში თავდაპირველად ქრისტიანობა და შემდეგ მიიღო იბერიაში ვაჟაერქობა. უნდა აღინიშნოს, რომ მტეთის ტერიტორიაზე იდგნენ აგრეთვე უმჯობესი კერები: არჩაზი, ზადენი, აინინა, დანინა და სხვა. ეს კერები სხვადასხვა ხანის აღმართინ მტეთაში. ისტორიკოს ლორცე მრკველის ცნობით, მთავან პირველი — არჩაზი ფარნავაზმა აღმართი (ძვ. წ. დე. IV-III სს., მკენა), ხოლო აინინა და დანინა — მისმა ძემ — მეფე საურმაგამ. იმავე ისტორიკოსის სიტყვით, „დადენი ფარნავაზი იდგნენ აღმართაში“. (საბუღობით ძვ. წ. აღმ. 140-120 წ.წ.).

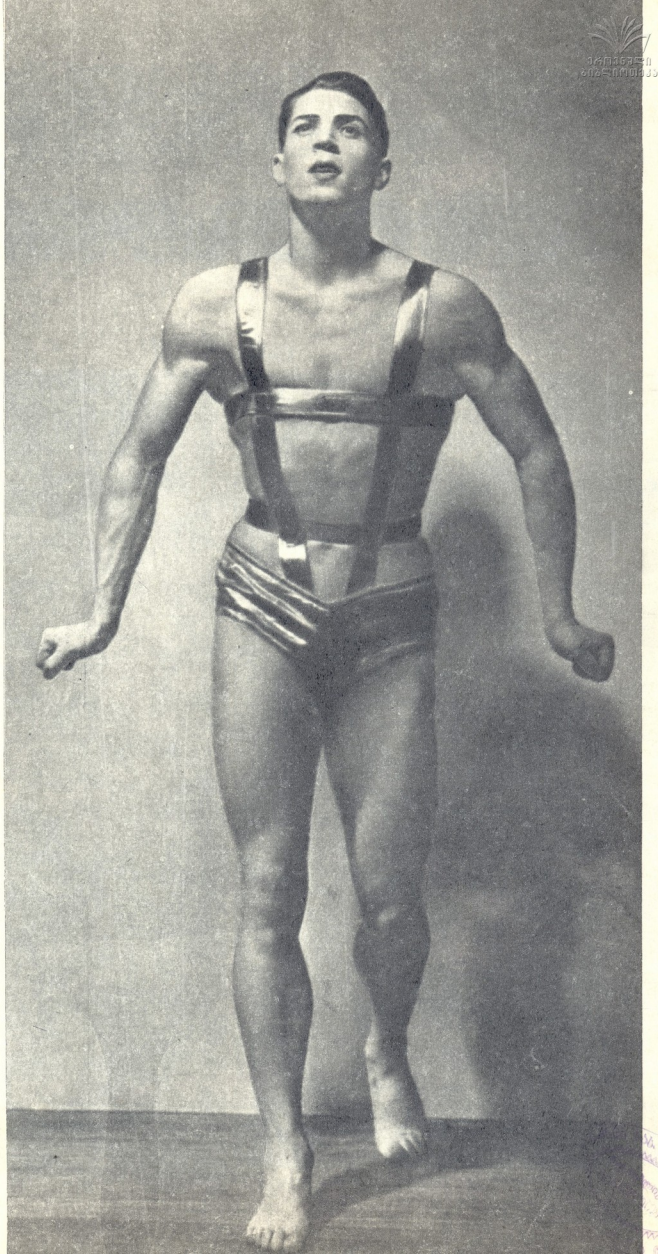
არჩაზი უკველდებ ძლიერ დღეობად ითვლებოდა. როგორც ერთი ძველი ისტორიკოსი გვაუწყებს, მტეთილები ყოველ დღით

გამოწმდებოდნენ აიენებზე და თავყარსხვად მდნენ მაღალ მთაზე აღმართულ „შაქსინს“ უმთავრეს დერბოს. მცენებლების შარით, არჩაზი მთავარის დღეობა უნდა ყოფილიყო. დღიერტი მრკველის სიტყვით, არჩაზის ქებას სპლენდისაგან იყო აღმწადებელი. ტანზე ოქროს ჭკვი ცეცა, ხოლო თავზე კი მუხარ ჩაბლახი იტრია. მას მეტად უყუარყო შეხედვასა ჰქონია: თავისი უფროსნი სხმია, ხოლო ხელში ეღვარა მახელი სტერია. იგი აღმართული იყო ე. წ. „ჩარაზი“ მთის მწვერვალზე. არჩაზის ახლდის სხვა კერებიც დგარა. ერთ-ერთი მთავანი — მამაკაცის ოქროს ფეფრა ვაგი იყო, ხოლო მეორე, ვერცხვითი კი — გამი. არა უკლები არჩაზი, იგი სხვა კერებში ახალი წელთაღრიცხვის IV საუკუნეში მოსო ნინო კახაბრევილია — ქართველთა ქრისტიანულ სარწმუნოებაზე მომქცევა. IV-ე საუკუნეში იბერიაში ეგებრებოდა სოციალური ძერა მზობა. მონათმფლობელური წყობილება თანდათან ფეოდალური წყობილებით შეიცვალა. ვაგიმჩნა რა თავის მონათმფლობელობის დროინდელ დედაქალაქ — მტეთს, ფეოდალურმა იბერიაში ახალი დროისათვის უფრო შესაფერისი დედაქალაქი თბილისი აირჩია. უკველდ შემოხვევაში, ვაგხანე ვორკასხანის ძე დანი, მამის ანდერძის თანამად, უკვე თბილისში ზის. ასე რომ, მტეთის დედაქალაქობის ხანა, როგორც ძველი წელთაღრიცხვის მეოთხე საუკუნის ბოლოდან დაიწყო, ახალი წელთაღრიცხვის IV საუკუნის დასასრულს დასრულდა. მიუხედავად აღნიშნულისა, ქალაქი მტეთა ამის შემდეგაც კარგა ხანს რჩებოდა იბერიის ერთ-ერთ დიდ ქალაქად. მაგრამ მისი დაცემა მისი პიროცით უკვე დაწყებული იყო და „მოქცეული ქართლისაში“ ატკირის ენით რომ ვთქვათ, უკვე მტეთსავე ტრისხობის დროს მტეთის სახელმწიფო და ტფილესი გაძლიერდებოდა, არჩაზი (მტეთის მთავარი ციხე) ანობრდებოდა და კალა (თბილისის მთავარი ციხე) აწმენდებოდა“.

მტეთა თანდათან დასუსტდა. არახების შემოსევებმა და ვანსელებობით, მტერან ყურს განაწადგურებელმა თარეშებმა (724-748 წლებს შორს) საბოლოოდ დაასუსტეს იგი. ამის შემდეგ მტეთა უკვე უბრლოდ დასახლებად იქცა. მას მხოლოდ რელიგიური ცენტრის როლიც ჰქონდა. საბუღო საუკუნეების მტეთაში მდებოდა საქართველოს კათალიკოსო დიდი მონღოლებით იბრლოდა საქართველოში ცალკეული სამეფო-სამთავროების ჩამოკლებების მანერ პიროცების წინააღმდეგ და თავისი საქმიანობით უღერესად დაღებოთ როლს ასრულებდა.

მტეთაში ქართული სურთომიძღვრების ისტორიისათვის არა ერთი ღირსშესანიშნავი ძველი შემოგვინაზა. ამაგან ნაწილი მიწის ქვეშ არსებული და არქეოლოგებისაგან მიკველული ძეგლებია, ხოლო ნაწილი კი — მისი სურთომიძღვრებალ ძეგლები. მათ შესახებ ურდნელს მომდევნო ნომერში გვიქნება საუბარი.

17308.
ცეკვის
ჯალოქარს
პესტანგ
ჭაბუკიანს
ნი
ნელი
მეუსრულა!

ნი წელი კვირვასი მსხვერპლს
მიხედოს კვი, მიტოვოს დაუჯი-
რებადია, რომ თქვენ უკვე სა-
მომედი წლისა ხართ უველან, ვი-
საც კი კვირვა ბედნიერება,
იხილა თქვენი ბიზნესკამერა-
ნი გვირბი. მას ვერ დაჯე-
რბით თქვენს ხანდაზმულობას.
თუშვცა დასადანი აქ არაუშვრია:
უოველ ახალ წელს თქვენითვის,
შთელი საბოთა ბალბისათ-
ვის, უპირველეს უოველისა, კარ-
თული ბილოვნებისთვის, კულ-
ტურისტების მოკვირვა ახალ-
აბალი გრუწინვალე კამარკუპი-
ბანი, ბარდა იმისა, რომ თქვენი
ჩვენი ბალბის სულიკამრბე-
ლე და სიამბაძე ბრანდებით,
აბავე დროს დაუშვასბილ
ლაქულს დებთ ახალბაზრდა კა-
რდების აღზრდის საქმის. სწო-
რად ამიტომ, თაობებს შეკრი-
ბით როგორც ლიბეწდა ვიკი-
სა, მისი ამაღლების და ბან-
დიშბიგისა. ამიტომაც, რომ
თქვენი მაღლიბი კარბილბი
ბალბი სიხარულით ბილოვანს
თქვენს სამედი წელს, მათ უო-
რის უოჩნალ „საკარბილბის
კალის“ მრავალბათსინი ბიბი-
ბიშბიბი არიან. ბილოვთ მი-
ბიშბილბით კარბილბე ბალბთა
ბილწრბილბი ბილოვცა, დიბი,
ბილბიბი სწრბილბი, მრავალ
წარმბბბბბბთ იბიბბბი, ჩიწწდა
სისბილბობ, ჩიწწდა საამბობ!

საქართველოს
ინფორმაცია

ქლის ფრთხილად და პატივით
 იმობდება პიროვნის გრძელის სხვის
 ბრუნს. იგი ვრცელდება სხვის
 და მუხის მრგვალი ნივთის
 კაპიტალის და უწყობის სტრას
 ბიბის მუხის მხარეს, ღრმის ქე-

ჩა, ამ იმობდების განის იწყობით
 ვხვდეთ მრგვალი სხლის
 იმობდება სიტუაციის დანს და
 პატივით მუხის მხარეს
 სიტუაციის განის სტრას. იგი

თავს მუღს ცხოვრება ამ პატივით
 სიტუაციის განის სტრას. იგი
 სიტუაციის განის სტრას. იგი

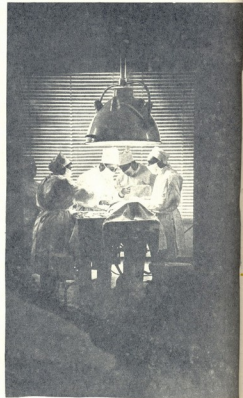
ფრთხილად ვხვდეთ მრგვალი
 სიტუაციის განის სტრას. იგი
 სიტუაციის განის სტრას. იგი

სტატუსტოს ინსტიტუტი

სტატუსტოს

ინსტიტუტი

ინსტიტუტი

ინსტიტუტი

მუხის მრგვალი ნივთის
 კაპიტალის და უწყობის
 სტრას ბიბის მუხის
 მხარეს, ღრმის ქე-

ჩა, ამ იმობდების განის
 იწყობით ვხვდეთ მრგვალი
 სხლის იმობდება სიტუაციის
 დანს და პატივით მუხის
 მხარეს სიტუაციის განის
 სტრას. იგი

ფრთხილად ვხვდეთ მრგვალი
 სიტუაციის განის სტრას. იგი
 სიტუაციის განის სტრას. იგი

მუხის მრგვალი ნივთის
 კაპიტალის და უწყობის
 სტრას ბიბის მუხის
 მხარეს, ღრმის ქე-

ლიანა ასათიანი

შესწავლეს, რომ დაძლიონ ბუნების ბეგერი საიდუმლო, თავიანთი ვაგენა გაავრცელონ მემკვიდრეობაზე.

უშვილო ოჯახში ვანა ყოველთვის ქალა უნაყოფო? ამჟამად აღიარებენ, რომ უშვილო მამაკაცთა რაოდენობა უთანაბრობდა უშვილო ქალთა რიცხვს.

სწორედ მამაკაცთა უშვილობის მიზეზებს შეისწავლის ინსტიტუტის ანდროლოგიური ლაბორატორია, რომელსაც დ. ბეგიაშვილი ხელმძღვანელობს. იგი ვრცელრეზიმი ენობადერთია საბჭოთა კავშირში, სადაც მამაკაცთა უშვილობის რიცხვი და ენიკუბათი მამობის სიხარული.

ზოგჯერ კი, როცა მამაკაცი არ განიკურნება, ხოლო მისი მეუღლე სრულიად განმითვლია და შეუძლია მოგვეცეს შთამომავლობა, მდიდრის რჩება ერთი გამოსავალი — ხელოვნური განაყოფიერება.

რამდენიმე წლის წინ პროფესორმა ეორდანიამ წამოაყენა წინადადება, პრაქტიკაში გაეატარებინათ ეს მეთოდი. სამ ქალი ხელოვნურად შეუქვეყნეს ორგანიზმში ყოველმხრივ შემორწყებული დონორების სპერმა. დაიბადა ორი გოგონა და ერთი ვაჟი. ბავშვები ჯანსაღი იყვნენ. მაგრამ ამ შემთხვევაში პრაქტიკაში ფეხი ვერ მოიკიდა, ეს იმიტომ, რომ ზენში არ არის განადიდული კანონი, რომელიც ხელოვნური ვანიკუბრებით შობილ ბავშვს კანონიერად თვალს. ხომ შეიძლება ოჯახის მამამ უარი თქვას ასეთ ბავშვზე? სახელწოდო კანონი კი აუცილებლად გვერდობა. იგი აღიარებდა იმ ოჯახებს, რომლებიც თანახმა იყვნენ მტყნალობის ამ საშუალებით გახსნენ შობილები. პრინციპში ეს ხომ უნაკლო ქორწინების თერაპიული მეთოდია, რომელსაც დღეს წარმატებით იყენებენ ჩეხოსლოვაკიაში, ბულგარეთში, იტალიაში, გერმანიაში დემოკრატიულ რესპუბლიკაში, ფედერალურ გერმანიაში, საფრანგეთში, ამერიკის შეერთებულ შტატებში.

ინსტიტუტის მცნებრი მუშაობა კიდევ ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიწვევად ითვლება იმ თანამედროვე მეთოდის დამუშავება, როგორცაა ხელოვნური პლაცენტარული სისხლის მიმოქცევა ადამიანის ნაყოფის სიცოცხლის შენარჩუნება დედის ორგანიზმის გარეშე. ეს კი განხორციელდა ს. ნადარაშვილის მიერ ხელოვნური პლაცენტის დამზადების შემდეგ.

...წერილები კვლავ უამრავი მიდის. წერილებით სასკა ერთმანეთზე მიჰყობილი კარალები. მათში ისმის ტრემლანარევი ქალური ტყვილი. ქალები იხვეწებიან მინიკონ დედობა — ყველაზე დიდი გრანობა ამჟვეანად. შემდეგ ისინი სამკურნლოდ ჩამოდიან. მათთვის აქ ფართოდ იყენებენ მტყნალობის სულ ახალ მეთოდებს. ისინი ინტერებიან, ხდებიან დეებეი, ხდებიან სიცოცხლის შემოქმედნი.

და ამიტომაც უწოდებენ ამ დიდ სამედიცინო დაწესებულებას სიცოცხლის ინსტიტუტს!

ლიანა კახაბაძე

თქვენი — „მინიმუმ“ საბაბი“.

ლიანა ასათიანი! მისი ხსენება განაფხულივით შემოდის სულში.

ლიანა ასათიანი ეს ნიშნავს ხორცშესხმულ მშვენივალს, აფრინელ წარბებს, ოდნავ ირიბად აქრული თვალებს.

„რადღაც გულწრფელი, ვით გაოცება, და კიდევ უფრო რაღაც ქართული“.

როდესაც მასზე წერ, ძნელია თუ ვერაფერ და ხარკი არ მოუხადო ამ გულწრფელ მშვენივალს. იგი თითქმის ბავშვივითაა გაცოცხლებული; თავდაც თითქმის ბავშვი იყო. შერბოალი იხვერდა ხელებს ჰაბუკი მფხისაყნად და უშეუბლო სივრცე — ნუ წავსდები. მაგრამ მეღვ წავიდა, საქართველოში საშობალოსათვის წავიბუნების სახელე დატავა და იმე ეახლა მისხანე შვასხას, ეახლა სიკვდილილათვის.

დიდა ძალა ხელოვნებისა! ვანა ქართველი კაცი სხვაგვარად წარმოიდგინს რაინდ ლეონასას?

სხვაგვარად წარმოიდგენს დიდი მთორავის გადმოფხვრულ დაიკოს — თუკლებს?

წარმოიდგენს სწორედ ისეთს, როგორც სპარტაკ ბალაშვილი იყო. მ. ჰაუბერლის ფილმში — „გვიორგი საკაძე“; როგორც დიანა ასათიანი იყო იმავე ფილმში: პირველხსენებში საქარელაზე მონანავე, კისხისა ახული, ჰაბუკი მეფის ხილვით შემართალ-შეცხუნებული, შემდეგ სახალისი კარის ინტორაგოში უდანაშაულოდ მოხვედრილი, სიხვარულობით აღადგებული და კვლავ ძირს დანაცხებუ-ლი.

მოკლული ფრინველივით ისევეა მისი მშვენიერი სხეული.

თხელი საბურველიდან კი უბაღლო ხილამაზე იზირებოდა სამღერავითი. ეს იყო დიანა ასათიანის შემოქმედებითი გონი დედებელი პრეტულია. ფეკრობა და კი ამ გზაზე?

შეიძლება არც უფიქრია. მოსწავლის წითელი ჩინა ჰქონდა მკერდზე აკრული და ისე დაღოდა ნაცნობი წიხით სკოლაში. იქნებ ეს რისკიც იყო მფხისორის მხრიდან. მაგრამ ანეტი რისკი მისხანე მფხელობა. ამ პირველი ფილმისაწვე შეცავა და დამახსოვრავა თავი მაუბრებელს. მას ცნობდნენ ყველგან, შეიძინა უამრავი პატივისმცემელი და თავჯანმცემელი.

ბუნებრივია, ამის შემდეგ მაუბრებელი კიდევ უფრო მეტს მოელოდა ახალგვარდა კინოსახიობისაწ. დიანა ასათიანის სახემ კიდევ ათიოდე საქაოდე ცნობილი ფილმში გაიკავა: „კორეული მფხოზობე“, „მწვერვალია დამპყრობინი“, „განაფხულ საკენში“, „ეთერის სიღრმე“, „ქრეინა“, „მავი ხეტია“, „ერთი ცის ქვეშ“, გაიღვა, მაგრამ... უტყვისდა ებიზოდურად. აქ შემოდება, საყვედურც გამოტყვა კინომფხელების მამართ, რომელთაც ხელთ ზრწიანავლე მახალა ჰქონდათ ამ მსახიობი ქალის სახით. მაგრამ, მოხდა ისე, რომ ეს შესაძლებლობა ვერ გამოიყენებ დასაქაოდე დიდი დრო გავიდა, სანამ დიანა ასათიანი შეიძლება ეტყენება თავისი დიდი აქტიორული შესაძლებლობის. მხედველობაში ვაჯებს რეტორიკა დანა დოლობრების ფილმი — „თავადის ქალი მია“. დიდი ქაბელების ამ შესანიშნავი ნოვების ეტარჩინავთა აღბათ მტელად საბატორი, და ამას

„თავადის ქალი მია“

თან ძნელად აქვს უნდა ყოფილიყო. რეცისორმა ქალმა, ეს რასაკვირველია, იმთავითვე იყო და ამდენად გაასკეცებული სიყვარულით, სიფრთხილით და შემოქმედებით დაძაბულობით შეუდგა, ალბათ, საქმეს. ვის უნდა განესაზღვრებინა თავადის ქალი? ულამაზესი, თავანისმცემელთა ლაშქრით გარს შემორტყმული, ამაყი, კირვეული, და ბოლოს მოგონებებს შერჩენილი, ერთადერთ ბოლი იმედს ჩაჭიდებული, იქაც ვაცრებულად, მტკისმტკად, მტკისმტკად რთული ფსიქოლოგიური სახე. ვის, ვის უნდა გავმართლებინა ეკრანზე ეს ლიტერატურული გმირი. ვის უნდა ეველო ზღვის ნაპირას დაფიქრებულს, თავისთავთან შეჭიდებულს? ვის უნდა გადაეყარა ზღვაში სამკაულები, ვით დაკარგული იმედები? კართვლმა მკურნებელმა მთელი გულით უნდა უთხრას მაღლობა ღანა ლოლობერიძის დიდებული, ბრწყინვალე არჩევანისთვის. მხოლოდ და მხოლოდ ღანა ასათიანი, ქალი, რომელსაც ასეთ ღრმად დრამატული სახესთან შეხვედრამ აქმედ არ ჰქონია. რა იყო ეს, წნობა, ინტუიცია? ალბათ ერთიც და მეორეც და კიდევ ისიც, რომ ღანა ასათიანის პიროვნება მხოლოდ გარეგანი მშვენება არაა, მასში შერწყმულია მშვენება გონების, სულის, მაგრამ რამდენი დრო დასჭირდა, რომ მასში ამ ქვემარტივებისთვის მიეგნო ეკრანს. დასანაია...

და ისევ თავადის ქალი შაია. ვილური სანაპიროს ქვიშიან ფონზე, შემწარავი და დიდებული მეგრული მოთქმის ფონზე, მიახლოებული პროფილი, შინაგანი. ღრმა შეუხარბების მტვირთველი პროფილი. მისი მონოლოგი ზღვის პირსიპრ, ძვირფასი, აქ გამტბებული ბეჭედი, ნერვიული მოძრაობით: თითიდან წაძრობილი და ისევ მოთქმა: „ნანა... ნანა...“ მართო ეს კადრები ღირს ირწმუნო, თუ რაოდენ მარმონიულად შეუძლია შემოქმედის ხელს, ერთმანეთს შეურწყუნო, ერთ მლიანობაში მოაქციოს აღმაინი, ხმა, გარესმყვარი: წაშლის ზღვარი მიწერსა და არამიწიერ შორის, მდელვარე სულსა და გაქვევებულ პეიზაჟს შორის. და შემდეგ ძნელია თავი დააღწიო ამ განწყობას. განა უცვლად ეინოშახიობს წვევია ასეთი ბედი? ჩვენ წინ, ჩვენს გვერდით ჩაუვლია მსახიობთა არმიას. რა შეგვატოვა ზოგმა მათგანმა? შეიძლება ითქვას, რომ არაფერი. ზოგმა კი ებიზოლფერი სახითაც დაგვიყარო. ზოგი ვერ აღმოაჩინეს, ზოგმა თავისთავი ვერ აღმოაჩინა.

ღანა ასათიანიშა?

იგი ბედნიერთა რიცხვს ეკუთვნის. მასზე დაპარაკისას არაა საჭირო ფილმების ჩაბოთვლა. თეკლე და თავადის ქალი შაიაც კმარა. მაგრამ, „კმარა“-მეთქი მხოლოდ წამოშლდა. იგი ელის ახალ იერსახეს, მკურნებელთან ახალ შეხვედრას. მას მალე ვიხილავთ ფილმებში: „დიდოსტატის მარცენა“ და სხვათა ჩვენს ფანჯარაში“. მანამდე კი... ყოველ დღილით იცვას თეთრი ხალათს და მადის პლამინებთან, რომლებიც გარდა მისი აქტიორული ნიჭისა, ეთაყვანებოან როგორც მკურნალს.

ნაწი კილასნენა

მოთხრობა

მატყარი ლ. შენგელაძე

- ტელევიზორი შესაყოფებელი გავქო, არა? —
- დიახ.
- შე თქვენმა ვაჟმა გამოგზავნა, საპროექტო ინსტიტუტიდან.
- ვინ?
- თქვენმა ვაჟიშვილმა.
- საიდან?!
- საპროექტორად.

ლალი განცვიფრებულია. არაკითხი ვაჟიშვილი მას არა ჰყავს. საპროექტო ინსტიტუტში კი მისი ქმარი მუშაობს და ეს უცნობი ალბათ იმან — ლალის ქმარმა გამოავაზა.

ღიასბლისი ხელისაწინ შინ, ტელევიზორისკენ შეუძღვა.

ვაჟმა ჩემოდნიდან ხელსაწყოები ამოალაგა, მერე ტელევიზორი ზურგიით მოაბრუნა, ხის ჩარჩოში შეჭერა და დიამალა. ლალისკენ არც კი მოუხედვას. ღიასბლისმა ვერხისან უცქირა და მერე საშპარფელისკენ გასწია. დერეფანში სარკის წინ შეჩერდა და თავს გულდასმით დააკვირა. ნოუუ ქმარი, როგორმე ექვსი წლით უფროსია მასზე, ამ სულელ ხელისაწინ შეგონა-მოგონენ... ახირებული ვინმე იქნება. ამდენი წლით როგორ უნდა შესდებ. დაივიჩრო, მოხუცსა

ვევარ? ოცდათორმეტი რა სიბერეა?! თანაც ვანა არ ახსოვს, გვიგის რომ მიყვებოდა, მეზობლებმა თქვეს — ლალისთან შედარებით ხნობრის იერი აქვსო. მამ ახლა რა მოხდა, ამ ათ წელიწადში დაბერდა, მოვლდა?

ქალი სარკეს აეკრა და სახის ნაკეთებს ჩააკვირდა. თვალბებს ქვემოთ პატარა, ძლივს შესაშვნივი ლურჯი საზუბო გასწვინა. უკარავებო, ცხვირზე ფერისშემაკლები გამარავლებულან. ამასაც ადვილად ეუყვებოდა. თმა? თმა კი მართლა მოსაჯული აქვს, დასამოკლებელი და დასახველი. სახის კანი? რამდენი ხანია «რეშენი» არ უმაზია? აჟი გვიემოდ უთხარა: ნეტავ რად მინდა, რომ მთელი ეს კოსმეტეკა მომაქვს, ხომა ვიცი მაინც არ იხმარ, უჯვრები საესვად, ტევა აღარ არისო. მამ, ეს ხელისაწინ ახირებული სულაც არა ყოფილა, ჩემს ხანთან შედარებით მართლა უფროსად გამოიყურებები. ქმარიშვილს გადაეყვი, დღე და დამე ვტრიო-აქვდა და თავის მოსაგულად დრო აღარ მირჩება.

გუნება რა უნდა. სარკეს ოდნე მოსცილდა, შემოხრიალდა და თავს ახუნდა-ჩაჩუნდა. მუცელიც ამტუთობია, — გაიფიქრა და საბოლოოდ გულმოსულმა საშპარფელისკენ გასწვია, მაგრამ ხელი არაფერს დააკარა. დღეს ისე, იოლად გავიდნენ, არაფერი უპირით,

გაიფიქრა და ისარანსროლი სიტყვა გასწვინდა, «თქვენმა შეიღმა გამოგზავნა».

დერეფანში ხელისაწინ გამოჩნდა. — აჟ, ქალბატონო, ორი ნათურაა ვაღამე წვარი, თქვენ ვერ იშოვნით, ერთ ადვილზე შეკუმბება და მოვიტან, ზეგ გამოვივლი. — რომელ საათზე? — ჰკითხა ლალი, — შინ რომ დაგხვდეთ, თორემ ათასი საქმე... მაქვს.

ხელისაწინ წავიდა. ნახევარი საათში სკოლიდან მათა დაბრუნდება და სადილი უნდა დააბეჯდოს. არაფერი, თავს თვითონ მოუღოს. სასწრაფოდ ჩაიყვია, მაგიდაზე წერილი დაუტოვა, «დღეს უნებოდ როგორმე გასცელით, მივიღვარ სასწრაფო საქმეზე, გვაცნით. თქვენი ღვდიკო». იმ დღეს გვიან დაბრუნდა. გვიც და მათა გაოცებულად დახვდნენ. ასეთი რამ ოჯახში იშვიათი ამბავი იყო.

— რა მოგვიბოძა? — ჰკითხა შემოფოთებულმა ქმარმა. — არაფერი, ექიმთან ვიყავი, ყველაფერი როგზუა. ისადილო? — ვისადილო, ოღონდ მამას შეეშინდა, — უთხარა მათა.

გვიც მართლა შემუნებელი იყო. ამ ათი წლის განმავლობაში მიეჩვია, რომ ლალი მუდამ შინ უნდა დაბეჯდოდა, სადღოც მზად უნდა ჰქონოდა და — ბინაც გაკარავებული. ახლა უნებურად მართლა შიშმა აიტანა და ჩანჩრთული და უუნებელი ცოლი რომ აღიანახა, უცადა გამოხარულა. გვიცზე ამბობდნენ, ტუბილი ოჯახი აქვსო. ცოლ-ქმარს ერთმანეთი უყვარდათ, შრომობდნენ და ოჯახს კარგად უძღვებოდნენ.

ძილის წინ ლალი ქმარი გააფრთხილა, ხვალაც არ მივლავ, კვლავ ექიმთან უნდა ვიყო და ოჯახს შენს ანაზარა გტოვებო.

ღილა-ადრიან, ლალი წინაღობდა დაწყებულ ამბარბინას, მასაგის და გასაოხრებელი პროცედურების გასაგრძელებლად საეკიპო-კოსმეტეკური კანინტისკენ გაეჭანა მანიკიური, სახის მასაჟი, წელის ვაჯრაჟი, ნელსაქებელა... პაციენტი ოთხიდან ოთხამდე გადადის და ექთანებს იცვლის. სახე ხან ორთქლით აქვს, ხანაც ზევისი დღობაშუა. გაუთავებელი მასაჟები, კანის დამშავებები, ფერისშემაკლების მოცილება. ბოლოს, როგორც წესი, ყველაფერი მოთავდა. ახლა აქნად საპარბინებრო, საუკეთესო ხელისაწინა მიზნის. თბილისის გამორჩეული ლამაზმანები თმს მშობლივ ლარისასთან იყვებიან. ისიც მშობლივ მასთან უნდა მოხვდეს, მშობლივ ლარისასთან. რიგია, მაგრამ არაუშავს, დაივდის, დროს დაკარგავს, სამაგიეროდ საუკეთესო ოსტანთან მიხვდება.

შინდაბრუნებულს მათა დერეფანში ეგებება, ყულზე ხეცავია, მაგრამ დღეს ლალის ამყევინდა არაკითხის არა სცალია. სასწრაფოდ ტანზე იხდის, შეუქს აქრობს და წყება. ბავშვიც გაკვირვებულია.

სამსებრდანი გვიც დაბრუნდა. უსკენებანზე შემოხრიალდა მოუსწრაღი, ძიასობის დუბ-ხეცის, სადილი უმჭვია და კვლავ წაუღია. — როგორა ხარ? — კარბინდნე ეკითხება გვიც.

ყორს! ცხვარს!

— კარგად, კარგად არის, — გამახიხის შიამი.
— მაინც, რაო ეკიმა? —
— ისეთი არაფერი... გადღაღლიო ხარ.
მოსვენება გჭირდებაო.

ღილით შიამ-შვილმა წასვლა ვერ მოასწორეს, რომ ლაღი სარკეს ეცა. თმა ოდნავ აშლიდა და შეისწორა, მერე ნელსაცხებდა, ვარდი-სა და ნუშის ზეთი, სუნამო, ათასგვარი ფერი და ლაქი უჩრებდნენ გამოლაგვა სარკეს წინ ჩამოაშვრება და ოსმეტკეტურ სეანს შეუდგა. არც მეტი არც ნაკლები, — ამ შხაღუნამ სამ საათი გაატანა, სამაგიეროდ სარკის წინ ფერი აღწეული იყო. ლაქი უშნო და ვინჩი არასოდეს ყოფილა, მაგრამ, ახლა ამ ქაოსნიერ მალამოთა წყალობით, მთლად გამოიკვალა. დაღლილობაც გაუქრა. ნელსაცხებულა სურნელების გარდა ირცელიც არაფერი არსებობდა. სარკეში თავი კიდევ ერთხელ შეიავლიერა და ახალი ფართო ყვავილებიანი წინსაფარი შემოიჭრა.

— ახლაღი ღიღის გვეჯერა? — გიოდვიტა და გვირა თმა შეისწორა...
— ხაიო დარკვეს.
შეზისასღაღლიშე ხელისანი იდგა.
— შობბანდით, — შეიპატივა ლაღი.
— მე ტუტევიზორის შემეფეთებულო ვარ... გუნიწუნ ვიჯავი. დიდამტყვენი შინ არ არის?..
ლაღი სიხარულით ცეს ყწია.

— არ გახლავთ, შობბანდით...
ხელისანი შემოვიდა, პალტო ნანცნო საკილებ ჩამოჰკიდა და გამწინააღმდეგებელი ტელევიზორისკენ გაემართა. ვაგი დღეს უფრო იწუნაწუნისანი ჩანდა და ქაინთინდებუხეც არ ტუნებოდა.

— ამ ნაუთერებმა გადამიყოღეს, მთელი ქაჭკვი შემოვიბრინე...
— არ იშვიტა? — ეკითხება ლაღი და განკვებ თაღუნში ეხიბრება.

— დედამტყენს კი დავიბრდი, მაგრამ სადაც მეტუღუნოდა, არ დამხვდა და...
— გაწვაბუტუხლანთ! — სიცოცხლე იკვებეს ლაღი.
— გაუჩრენეს ვაჯიწენ! — ტრახახობს ხელისანი.
— კოტა ხანიც... და ტელევიზორი შხად არის.

ქალი გამარჯვების სულ ხუთიოდ წუთის ზემობდა, დიდალა დეიქანცა, მაგრამ საწაღეს სრულად მიიღწერა. არიდის იგი უკანასკნელად ასე აღმერთივანებულა, არ ახსოვს. ხელისანი ლაღი გუმიწინდელი ქალის შვილი იგანა. „აჰლანაც კარგი დაფიქრებულად სიტყვას პაერზე ნუ ისტის!“, — ფიქრობს გამოღამაზებულ დისასხისი და თვლი კვავს სარკისკენ გაურბის!
— მოსიღამოდა...
— კარგებში გაკვირვებულ გივი დგას და ცოცხლ თავს ვერ ამორბებს.

— მოდი, მოდი. — იციანს ლაღი.
— რა ამბავია?
— არაფერი...
— სტუმრებს ველოდებით?

გივი ცოცხლ ვერ სცილდება, შესტყერის, იღებება... დიდი ხანი ასე არ მოსწონებია. ლაღი კი, ლაღი ხუმრობს, მღერის, იციანს და სუფთას ფრენა-ფრენით აწყობს.

ეს ამბავი მეტად ჩვეულებრივად და უზარალოდ დაიწყო: გურქაანის რაიონის სოფელ კალაურის გამარჯ კოლხელებს ქაღმა თამარსა თავისი ცხოვრება სოფლის სამსახურ ვეკვა — დიმიტრი ბაქსშვილის დაუპირისპირა. იმ დღიდან მოყოლებული მუდამ სიცოცხლე და კისკისი ისმოდა ამ ბედნიერი ოჯახიდან.

„გული მოუადვდეს იმ ქალს, ვინც თავის ქმარს სავედლებურებს არ უღელს უქონლობის გამო! შე დავიყოლო, განაწრე ხელი და ეგენებმა! — იტყოდა ხოლმე ხშირად თამარი...“

შრომობლმა ცოლ-ქმარმა მალე სახლიც აიშენეს და შვიც დავალით დაატარებდნენ. შრომის სიყარულს უწერგავდნენ თავის ორ ქალშვილსაც, რომლებიც სკოლაშიც კარგად წყალობდნენ და დედასაც ჩაუბს უსზებუქბებდნენ.

მაგრამ... დაიწყო დიდი სამაშოლო ომი. ატირდა ბერი ოჯახი. დაეარებოდა სოფელი ვაეკეციხისკენ. სამშობლის დადასავად წყადა დიმიტრის.

ხარკოვან თავაწერიული ბრძოლის შემდეგ დიმიტრი ტყვედ ჩავარდა.

საჭერს სცადა საკონტრაქტაციო ხანაკიდან გაქცევა, მაგრამ ამაღად მეოთხედი ბედმა გაუღიმა... პარტიზანთა რაზმს შეუერთდა იტალიაში.

შემდეგ კანსონიარსკის მხარეში იგი 9 წელიწადი ცხოვრობდა. 9 წელი არც იწეკოტა დროსაც ცხოვრება თავისას მოითხოვს. დიმიტრი იძულებული შეიქნა მეორედ დაეწირა. კვდა პოხოვამ წინასწარ იცოდა, რომ შიხი ქმარი — დიმიტრი ადრე თუ გვიან სამშობლოს, პირველ ცოლშვილს დაბრუნდებოდა და რცავე დროც დადგა, სრულად შეგებდა ამ ამბავს.

დაუბრუნდა დიმიტრი სამშობლოს ისევ სიბრძნულად დანახდურა თამარისა და დიმიტრის ოჯახში. თავდაუბრუნდნენ შრომა ცოლ-ქმარისა და ოჯახი კვლავ გააღვივდა, ახლებურად გადააყვებს სახლი, ხეხილი დაამშენეს კარ-მიჯნავ. ქალშვილები გააზოხვებს და კარგი მზითვიც გაატანეს.

კანსონიარსკიდან არაფერი ისმოდა. დიმიტრის სინდისი ქენიდა, მაგრამ ვერაფრის ამბობდა, თუმცა ჩანახოსლისას მუედლებს უფროსა: ქალი, რომელმაც მე სიკვდილს გადამარჩინა, ფეხსიმძიდ დავტოვეო.

ერთ დღიდან დიმიტრიმ ნაცინო ადგილიდან წერილი მიიღო. გულის ფანქვითი განსხვავებული — სერიოზული გულის ამპოვებულ წერილს წერდა: „შამა ჩემს ამხანაგებს ვეკვლას მამა ზეკვს. მე კი მეგონა, იხოლო ვეკვიფო. დიდი ხანი არ არის, რაც ვეკვიფო, რომ მე ქართველი ვეყოფივარ, დიდის ვერკის კი ვეტარებ. როგორ ვნატობს, ჩემს დიდელ მა-

მას ერთხელ მაიხვ გადავებვიო...“

იწდა გარინდელი დიმიტრი და ვერა გადაეწვიტა ბარ; თამარმა ქმარს დაუტკბანა: „ჩას ჩამოვიტარა ცხვირი, ქალშვილები გავაზოხვად, ფევის მადლით ჩვევ არაფერი ვევიტრის, ხომ ხედავ, ორნი დავარბით. მისწერე წერილი, ჩამოიყვანე სერიოზული და შენი შვილი ჩემი შვილიც იქნება“. დიმიტრის თვალში თამარი ერთიოდად ამაღლდა. ცოლ-ქმარმა კვდა ამანათა და საქალაქი ფული გადაუტყვევს ვერა იაკობის ასულს და გულით თხოვეს, თვითონ ჩამოეყვანა სერიოზული მამასთან.

დიდნას იფიქრა ვერა იაკობის ასულმა; ვერა გადაეწვიტა, ჩამოსულიყო თუ არა. სერიოზულს ვეებრებათ თავისი გაიტანა და 20 იცინის დიმიტრის დედაც მიიღო.

დიმიტრი მარტო აპირებდა დახვედრას, მაგრამ თამარმა არ დაანებდა; უნებ რომ მარტო დახვდა, შემოდება ვერ დაბარწურო, რომ მეც თანახმა ვარ, შინ მივიღო, როგორც სასურებელი სტუმარი, მეც შეთანინებოდა დახვედბო.

თბილისის საღვთროსი შეგებდა ვარგეწულად ჩვეულებრივი იყო. დახვედბრებმა გადაიკაცნეს ჩამოსულებს და მეტი არაფერი... მასხანდლებმა სტუმრებს მუთავაღვიტებრების თბილისის დირსჩანისშენი ადგილიდ, უფლებს დედა-შვილს მრავალი საჩუქარი და მხიარულიად დაბარუნდნენ შინ.

კალაურში ეს ამბავი სენსაციად იქცა. ბუთო დღე და ღამე სუფრა არ ალაგებულა ოჯახში. თამარის მოქმედება ზოგმა ვეკითრო იცოდა, მაგრამ თამარმა აჩაიხს უფრო არ ათხოვა, ქალბნემა ერთმანეთს ენა არ იცოდნენ, მაგრამ მაინც კარგად აგებინებდნენ ერთმანეთს გულის ნადებს.

სახეშიო იტყვიან: რამდენი ვაგიშოლიცა ოჯახში, იმდენი ღამაპარი ანათებს კარმიდარობა და სერიოზულ დაწინოებს ღამაპარი დიმიტრისა და თამარის განახლებულ ოჯახში. ვერა იაკობის ასული დიდი პატივით ვაკეცულ სამშობლოში და პირისა დაადებინეს, უკვლად ვიღწარს შეებოლებს კალაურში გაატაროს.

ამხვად სერიოზული ვურქაანის რუსული საწულეო სკოლის მოსწავლდა და ხანმოშოლის გვარს ტარებებს. ქართულ ენასაც სწრაფად ითვისებებს.

დიმიტრი ხანმოშოლის რომანტიკული თავგადასავალი ვასაკვირი არ არის, ასეთი რამ ალბათ ბევრს ჩვენს დამამეპაბულეს შემეზოხვებოდა, მაგრამ რა უნდა ეწოდოს, თუ არა გმირობა, დიმიტრის მუედლის, თამარ ბახოშვილის მოქმედებებს?

0. სამხამე.

გურქაანის რაიონი, სოფელი ვახსიზბანი.

მწვანის მახლი

გაღარკელი, გარეცხილი ორას-ორასი გრამი ჭინი, ნიახური, კაბა, მწვანე ხახვი, სამსი გრამი ოხრახუმი ცალკეულ მოხარ-შეთ, შემდეგ გაღარკანეთ თუშვალანჯუ და ოდნავ გაწურეთ. ნახევარი ჩაის ჭიქა ნიგოზი, გემოვნებით წიწყა და მარილი დანაყეთ ერთად და გახსნიეთ ლეინის ძმით (გემოვნებით). მიღებული მწვანეანი მასალა შეურევთ მოხარულ მწვანეულს.

მინდვრის მახლი

გაღარკელი, გარეცხილი 300 გრ მოლოქა, 200 გრ ხაბობილა, 200 გრ ჭინჭარი, 200 გრ წიწყა, 200 გრ ნაყარქათამი, 200 გრ ღვინო და ასი გრამი იაის ფოთლები მოათავსეთ წყლიან ქვაში, მოხარშეთ და გადარკანეთ თუშვალანჯუ. როცა შეგრილდება, ხელით ცურა გაწურეთ და შეაზავეთ მარილთან ერთად დანაყლით ჩაის ჭიქა ნიგოზი და, გემოვნებით მიხედვით — ლეინის ძმით.

მონბრალე ხახვი ნიგოზით

გასუფთავებული, გარეცხილი 500 გრ თავი ხახვი დაჭრით ალყაალად, დაუმტეთ ერთი სუფრის კოჭხი მცენარეულ ზეთი და მოშუშეთ. მოშუშვის დროს მოაუკრეთ ერთი სუფრის კოჭხი პურის ფქვილი. შემდეგ დაუმტეთ ერთი სუფრის კოჭხი მცენარეული ზეთი, კარგად მოხარკეთ და გადმოვლით ქუცლიდნად. ნახევარი ჩაის ჭიქა ნიგოზი, ორი ლერი ჭინი, გემოვნებით წიწყა და მარილი დანაყეთ ერთად და შეურევთ მოხარულ ხახვს. შემდეგ შეურევთ ნახევარი ჩაის ჭიქა წყრილად დაჭრილი ჭინი და ოხრახუმი.

თამარ სულაჰველიძე

ლითონის ღილები, აბზინდები და სხვა მოსარკავეები განსაცემლის ქსოვილზე ხშირად გოგინებ შავ ლაქებს. ასე რომ არ მოხდეს, შეორე შირნად შედგენილი ფორილის ლაქით. დროგამოშვებით, მარ-თალია, ლეინს ხელახალი წყაში მოიშუშეთ, მაგრამ განსაუხეთ ადარ გაღვივა-ქავებზე.

ყველამ იცის, რომ საგარცხლები და თვის გაჯერის სუფთად უნდა ინახებოდეს. აი, მათი გაწმენდის ყველაზე უბრალო და ამავე დროს, სანდო წესი: ნაწიფვეთ საგარცხლები და ჯგირსები თანეულად, სიზრვეთ რამდენიმე წუთი ნი-შადურის ჩაბრუნება და ზოგჯერ შეადინო-რიც, რომ ჭუჭყი გადგეს. შემდეგ გაავლეთ წყალში და გააშრეთ.

ახლა მოდავსა გვაყის ნაწარმი — პალ-ტო, ქურთუკი, მაგრამ დროთა განმავლობაში. ეკარის განსაცემლის საყუდელ და სა-მაჯი ინცხება, ეს წონე დაგარეშო ფრა-გამოშვებით უნდა წონე დაგარეშო ად-გარე გლოვიერინში დასაგლეხებზე შე-გარე. მოლო განსაცემლმა რომ ახალივით იბრუნდეს, მთლიანად გაწმინდეთ ხოლ-მე ფორიხლის კანი.

თუ სათვალის პლესკის ჩარჩო, კა-მისტარი, სახელური ან სახავეო სათა-შოთ გაგვეყრით — თქვენ თვითონ შეაქ-ვით. შესაწებებელი ადგილები დასავ-ლეთ ადვირით, შემდეგ შეაერთეთ, შე-კარით ძვირთ და ასაბნით შესაწებთ შეწებვის უბნადი, რომ „ნიშანი“ არ დარჩეს. შეორე დღეს ძაბო მიხსნით.

აღამიანებმა, რომლებიც სათვალეს ხმა-რობენ, იციან, რა უსიამოვნო გრძობას იწვევს ვუდ ამინდით მიწების შეორთქ-ვლა. ამას კი თავიდან აიცილებთ, თუ დი-ნითი სათვალის მიწებს გაწმინდეთ გასა-ხალი ნაჭრით. შედობა რამდენიმე წე-თი გლოვიერინის დასაგლეხა. შემდეგ მი-წებს გადაუსვით ფანჯარის ნაჭრით და მი-ელი დღის განმავლობაში ადარ შეგაწუ-ხებით.

თუ ავთიაქმი შედინო წყალბადის შე-ყანებს ჩაუმაგეთ 2-3 წუთი ნიგოზის სპირტს, შევიღოთ წიგისი და წყარის ფურცელს მელნის ღაჭა მოაიცილოთ.

გაზაფხულზე აღამიანები რაღაც განსუფთო-რებულ სისუტესა და მოთენთილობას ეცხარებთ. ამის მიზნზე ორგანიზმში ვიტამინ-ების ნაკლებობა გახლავთ. ზამთრის თვევა-ში, ბუნებრივია, საკვებ რაციონში ისე ჭარ-ხავ არ არის ხილი, ბოსტნეული და მწვანე-ლი. ეს პრობლემებიც არ დღად რაოდენილი შეიქცა ჩვენი ორგანიზმისთვის ავტოლე-რული ნივთიერებები და, პირველ რიგში, ვი-ტამინები. ვიტამინების ვარკუშ სისოცხლე შეუძლებელია. ვიტამინები ხელს უწყობს ორგანიზმში ნივთიერებათა ცვლის ზრდა-განვითარებას და იცავს მთელი რიგი დაავა-დებებისაგან. ამიტომ, როგორც კი გამოზა-ფხულდება და ახალი ბოსტნეული გაჩნდება, უნდა ევეცადოთ, რომ ჩვენს მეხნივე რაც შე-იძლება ხშირად შევიტანოთ ბოსტნეულის კერძებიცა და მწვანეალიც.

ბოსტნეულის სალათი ბაიონეხით

200 გრ ნელი კომბოსტო წყრილად დაე-ყეთ, მოყარეთ გემოვნებით მარილი, დანის-წებით შაქრის ფხენილი და დაარსეთ. ორი ცალი კარტოფილი კანინად მოხარშეთ, გაე-ცქვერიო და დაჭრით ძალიან წყრილად, და-კონსერვებულ მწვანე ბარდა (ნახევარ-ლიტრიანი ქილა) გადარკანეთ თუშვალან-ჯუ. სითისაგან რომ დაწორდება, მოათავ-სეთ სასალათოში, დაუმტეთ გამწვანებელი კომბოსტო, კარტოფილი, ძალიან თხელ-მრგვალ ფორიტისებურად დაჭრილი ერთი ცალი სტაფილო, წყრილად დაჭრილი მწვანე ხახვი, მყავე კიტრი (გემოვნებით) და აური-ეთ ერთმანეთში. შემდეგ დაასხით გემოვნე-ბით მზა ბაიონეხი, აურიეთ. ზემოდან მოყა-რეთ წყრილად დაჭრილი ოხრახუშის ფო-თლი ან ზედაპირი მორთეთ ლამაზად დაჭ-რილი მგზრად მოხარშული კვერცხით (ერთი ცალი) და ერთი-ორი მყავე კიტრით.

ბარბაქანის პირველი გვირგვინი — „ნიმდობა სასურობლუში. მხატვარი ზ. შინაძე“ | **მიმომხმარებელი — მხატვარი ზ. შინაძე** | **მიმომხმარებელი — მხატვარი ზ. შინაძე**

ბარბაქანის პირველი გვირგვინი — „ნიმდობა სასურობლუში. მხატვარი ზ. შინაძე“

რედაქტორი: **სარგ. კოლაჯია: ნ. ზურაბიძე, მ. აბაშელიძე (პ. მე. მელიანი).**

მარიცა: **ზ. ჰახაბაძე, თ. ლაშქარაშვილი, ვ. სირაძე, ა. სიხარულიძე, ვ. შალვაშვილი.**

ბარათაშეიღო: **ლი, ლ. შინაძე (მხატ. რედაქტორი), თ. ჯგერეთი, მ. ჯგერეთი.**

საქ. კვ. ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობა

ტიტულარქტორი ქ. დემუროვა.

რედაქციის მისამართი — **ლენინის ქ. № 14, ტელფონები — 99-98-71. გადაცემა ასაწყობად 22/1-7. ხელმოწერილია დასამბე-რად 25/11-70 წ. ქალაქის ზომის 60X90/8, ფინიური ნაბეჭდი ფურცელი 3, საადრეცხვ-საგამომცემლო თახანი ნ.3.**

ტარები 111.700. შუკ. 247. უე 01967. ფასი 30 კპ.

საქ. კვ. ცენტრალური კომიტეტის სტამბა: თბილისი, ლენინის ქ. № 14.

Типография издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина, 14.

უცვლელად **საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და მხატვრულ-ლიტერატურული ფურცლის „საქართველოს ქალი“.**

Режиссёр: обществено-политически и художественно-литературный журнал «Сакართველოს ქალი».

Издательство ЦК КП Грузии.

1 9 7 0

ეროვნული
გემოვნობის

მოდური

საქართველოს სსრ
საქართველოს
მოდური
სამინისტროს
მოდური

6 4/60

ИНДЕКС 76178
СЭВ-ИИ 1953

